

Hic quidē non duces exceptos or
bitos non potētes. quia regū gloria
transferetur. si iniusti iniuriosi cōtus
meliosi inuenti fuerint / aut dolosi.
Os siquidē domini locutus est.

Verū tamē saluo intellectu sapien
tiorū non ab re est ut opinor / q̄ no
mina viciōrum locutione plurali ex
posuit. et in ipsa pluralitate diuer
sitate quādā prudenter inseruit.

Ait enim ut predictū est. quia reg
num de gente in gentē transferetur
propter iniustitias / et iniurias / et cō
tumelias. et diuersos dolos. Quae au
tem diuersos in fine subiecit. puta
p̄muniter ad omnia referendū / et tā
pleno cōcipiendū intellectu / ut non
modo referatur ad diuersas viciōs
sp̄cies. sed et varias figuras perso
narū cōplectatur. et modos omnes
quib⁹ a quocūq; et hec vicia conue
tuntur. Princeps enim tenetur de
omnibus / et omnium autor esse vide
t̄. q̄a cum omnia possit corrigere /
exū merito participes est. q̄ noluit
emendare. Cum enim potestas pub
lica sit. ut predictimus omnium vices
exhaurit. et ne in se deficiat. incolu
nitatē omnium debet procurare mē
broz. Quot ac̄ in administratione p̄t
cipatus extant officia. tot sunt p̄t
cipalis corporis quasi mēbra. Dū
autem singulorū officia in integri
tate virtutis / et suavitate opiniois
conseruat. quandā quasi membris
sanitate procurat et de corpore. Cum
vero ex negligentia aut dissimula
tione potestatis circa officia sic vir
tutis aut fame dispendiū. quasi in
membra eius / morbi et macula in

currunt. Nec diu subsistit incolun
tas capitis. ubi languor membra
tū inualescit.

Expliat liber quartus

Inapiūt capitula libri q̄nti
Epistola plutharchi instuente
traianū Capitulū p̄mū

Quid respublica scdm pluthar
chū. et quid vicē anime in ipsa obti
neat aut membroz Capitū. ij.

Que p̄cipue versentur in inte
tione plutharchi. et de reuerētia ex
hibenda deo et rebus sacris Ca
pitulū terciū

De reuerētia rerū et p̄sonarū.
et quot modis persona sit venerabi
lis Capitulū quartū

Que pena imineat hīs qui mi
nistris ecclesie locoz q̄ venerabiliū
iniurias inserunt. et de p̄uilegijs
locorum venerabiliū. et q̄ absolu
tio nec per v̄m extorqueri nec sur
rumpi potest p̄ fraude Capitū q̄ntū

De p̄cipue q̄ caput est republi
ce et electione ei⁹ et p̄uilegijs. et p̄
mio virtutis et culpe. et q̄ beati iob
debeat imitari. et de virtutib⁹ beati
iob Capitulū sextū

Que mala vel bona subiectis p̄
ueniant de morib⁹ p̄cipū. quod
et aliquoz strategematiz roboz ac̄
exemplis Capitulū septimū

Quare traianus videatur oib⁹
preferend⁹ Capitulū octauū

De hīs q̄ in republica obtinere
loū cœdis. et q̄ iniqui arceudi sūt
a cōsilijs potestati. et de timore dei
et sapientia et phia Ca. iij.

De lateribus potestatum quorum necessitas explenda est. malicia exprimentanda **Capitulū de amū**

De oculis auribus et lingua potestatum. et de officio p̄sidis. et q̄ iudici oportet habere iuris et equi noticiā/volūtate boni/ et potestate exequēdi. et q̄ iuramento debet esse legibus alligatus et a sordibus munere alienus **Capitulū xi.**

De sacramento iudicij et collatione pitagore et alexandri et in quibus rebus grām partibus possit facere iudex et de questionibus capacis **Ca. xij.**

Quo iudicij debeat ordinari. et de coeptione sacramenti calumpnie quod ex necessitate prestat actor et reus/ et qd̄ imineat illi qui iuramentū subire detractat. et de sacramento aduocatorum et pena calūpniatorum. siue preuaricantium aut tergiversantium **Capitulū de amū tertium**

De ratione instrumentorum **Capitulū de amū quartū**

Que pertineant ad religionem pro consilio. presidij et ordinariorum. iudicium. et q̄tenus exennia profecti liceat. et de acerbo. bernardo martino gaustido carnotesi **Ca. xv.**

De crimine perpetrantium quo tenentur iudices et p̄sides. qui aliquid omnino accipiunt propter eas res que sibi sunt ex officio faciende et de samuele qui docet iuge sacrificium esse debere in domo iudicis que seipsa collatione iusticie et bonorum operum exhibet templū dei **Ca. xvi.**

De curia contempnenda esse pre sapientia quod eam veterum philosophorum probat exemplis **Ca. xvij.**

Explicunt capitula. 7.

Incipit prologus libri quinti. 7.

Non solent ad vnguem gradia sine mora lustrari. nec facile est prouinciam atū longitudinem et latitudinem in momento etiam curere. Sic res magna succinate quidem a sapiente interdum proponitur. sed nunquam perfecte sub angustia nimia sermonis explanatur. Quid autem in humanis rebus maius est principatu. cuius officium quodammodo omnia arcuit implet/ et penetrat. et quasi robore virtutis sue totius reipublice molem portat? Eius itaque contemplatio tractū habet et morem exigit. tū pre magnitudine sui. tū pre venustate quam in capite reipublice iocundū est omnibus contemplari. Modesta ergo breuitate in inspicendo corpore eius imoremur. Et quid plutarchus super hoc censeat audiatur. Nam deducta superstitione gentiliū fidelis est in sententijs. in verbis luculentus. et in sacratio morū tantus arbiter. vs facile preceptorē traxiani possis agnoscere. Si quid autē apud eum a fide dissentit. aut moribus. tempore potius quam viro ascribatur. Si enim virgilio licuit autum sapientie in luto cernij querere. que inuidia est ea que ad eruditionem nostrā a gentilibus scripta sunt nostras communicare? Hęc ergo onussis. ad reliqua percedamus.

Capitulū primū Epistola plu-
tarchi instructis traianū.

Etat eplā plutarchi tra-
ianū instructis q̄ cuiusdā
politice 2stitutionis exp̄-
mi: sensū Ea dicit esse
hmodi **P**lutarchus traiano salutē
dicit Modestia tuā nouerā nō appe-
tere p̄naxatū quē tū semp̄ mox ele-
gātia p̄mereri studuisti. quo q̄tē tā-
to dignior iudicā. q̄to a crimie ā-
bitiois videt̄ ēē remotior **T**ue ita
q̄: v̄tū 2gratulor / 7 fortune mee.
si tamen recte gesseris quem probe
meruisti **A**lioq̄n te piculis / 7 me de-
trahētū liguis subiectū iri nō dubi-
to / cū 7 ignauia ipatorū roma non
ferat. 7 hmo publicorū delicta discipu-
lorū refūdere soleat i p̄ceptōes **S**ic
seneca neronis sui merito / detrahē-
tū capie liguis **A**dolescētū suoz te
meritas in q̄ntilianū refundit. et so-
crates in pupillū suum fuisse demē-
tior criminatur **T**u vero quid vis
rectissime gerere si non recesseris a te
ipso **S**i p̄mū te composueris. si tua
omnia disposueris ad virtutē. recte
tibi procedent vniuersa **P**olitice cō-
stitutionis maiorū tibi vices exscripsi
cui si obtempas plutarchū vinedi
habet auctorē **A**lioq̄n p̄ntē eplām
i testē iuo v. qz i p̄nāe iperij nō p̄-
gis auctore plutarcho **C**pl. 3. ij.
Quid res publica scdm plutarchū
7 quid vicem anime in ipsa obtine-
at. aut mēbrozum

Equūtur eius de politice cō-
stitutionis capitulo in libel-
lo qui inscribitur institutio
traiani. q̄ pro pte p̄senti opusculo

arauū inserere. ita tamē vt sententia
tum vestigia poas imitater q̄ pass9
verboz **E**st ergo p̄mū oim vt prin-
ceps se totū metiatur 7 qd̄ in toto
corp̄e republice cuius vice fruatur
diligēt adūtat **E**st at̄ respublica
sicut plutarcho placet quoddā cor-
pus qd̄ diuini muneris b̄nficio ani-
matur / 7 sūme eq̄tatis agitur nu-
tu. 7 regitur quoddā moramine ra-
tionis. **E**a vero q̄ cultū religionis
i nobis instituit 7 informāt / 7 dei
(ne scdm plutarchū deozū dicam)
cerimōias tradūt / vicē anime in cor-
pore republice obtinet **I**llos vero
q̄ religionis cultui p̄sunt quasi ani-
mā corp̄is suscipere 7 venerari oportet
Quis enī scitatis mīstros dei
ipsi9 vicarios esse abigit? **P**orro si
cui anima totius corp̄is habet
p̄naxatū. ita 7 hū quos ille religi-
onis p̄fectos vocat toti corp̄i p̄sūt
August9 cesar eo vsq̄ sacrorū pon-
tifiab9 subdit9 fuit. donec 7 ipse ne-
cui omīno subesset vscalis creatus
est p̄tifer. 7 paulo post ad deos re-
lat9 est viu9 **P**rinaxps vero / capi-
tis i republica obtinet locū / vni sub-
iectis deo / 7 hīs q̄ vices illi9 agūt
i terris. qm̄ in huāno corp̄e ab aīa
vegetalē caput 7 regit̄ **C**ordis lo-
cū senat9 obtinet a q̄ bonoz opem
et maloz p̄dūt mīcia **C**auloz
aurū 7 ligue officia / sibi redicat in
dices et p̄sides p̄uiciaz **O**fficiales
et milites manib9 coaptat̄ **Q**ui
semp̄ assistunt p̄naxipi. laterib9 assi-
mulatur **Q**uestores et cōmētarien-
ses nō illos dico q̄ carcerib9 p̄sūt. s̄
comites tenu p̄uataz ad v̄tris 7

Intestinoꝝ refert ymaginem. Que
si imensa auditate cōgesseūt. 7 cō
gesta tenacitate reseruaueūt innumera
biles 7 iacribiles generāt morbos
vt vicio eozz/ totiqz cozpis uina inu
ncat. Pedib9 vō solo iugiter iherē
tib9/ agnole coaptāt. Quib9 capi
tis puidētia/ tāto magē necessaria
est. quo plura inueniūt offendicula
dū in obseq̄o cozpis in terra gradi
untur. Et qz iustus tegumētōꝝ dē
tur suffragiū qui totius cozpis eri
gant sustinet et pmouēt molē. Pe
dū amiaula/robustissimo cozpi tol
le. suis viribus nō proædet/ s; aut
turpiter inbliter 7 moleste maib9
tepet. aut brutozū animalū ope mo
uebitur. Bonit in hūc modū mo
re suo p̄plurima q̄ diligentiqz diffusio
re tractatu p̄se q̄tur ad informati
onem reipublice 7 magistratuū eui
ditiōne/ q̄ oīa sillabatim exequi se
culis interpretationis est/ q̄ poa9 af
fectat speciem q̄ vites autoris exp̄
mere. Et quia apud ipsū de cenmo
nijs 7 cultura deozz plura q̄ religi
oso p̄napi putabat ingerēda sup̄flua
osius d̄sp̄uta ta sunt 7 hys omissis
que ad ydolatrie cultū pertinet/ p̄
stringam9 breuē sensum hoīs/ quo
p̄napi 7 officia reipublice ad cul
tū iusticie informabat. **Capitulu**
terciū. Que p̄apuc versentē i infetio
ne plutarchi et de reuerētia exhibēda
deo et reb9 sacris

In summa ergo quatuor sūt
q̄ nitē reipublice p̄napi b9
iulcare reuerētia dei. cul
tū sui/ disciplinā officialiū et ptatū/
affectū et p̄tationem subditozum

Deū ergo offerit in p̄mis honora
dum. deinde seipsum colendū vnicū
iqz vt scdm qd̄ apostol9 sentit. licet
ille apostolū nō agnoscat vnusqz qz
vris suū possideat in sacrificatiōe 7
honore. Post vt doctrinā p̄positū
totius disciplina domus tedoleat 7
tandē vniuersitas subditoꝝ de capi
tis p̄positoꝝ sibi incolunūitate le
tetur. Magnozz quoqz viroz̄ strate
gēmatias et strategēmatib9 vtitur
q̄ si p̄ singula inseratur tediosa erūt
lectoz̄i et pro p̄te a fidei nrē sincerita
te recēdet. **C**eterū qz sancti p̄s
et p̄napiū leges/ illiqz (de duca tñ
p̄fidia) vtitur iherere vestigijs/ do
trinam ei9 sermone catholico et suc
cincto/ adicatis ex p̄te strategēmati
as ei9 attingam9. Poro ei inuā
a reuerētia numinū est. nobis a deo
qui ab oib9 generaliter amād9 est
et colendus ex toto corde. ex tota
anima. ex totis viribus suis. Pro
batio vero dilectionis exhibitio est
operis. Et licet per seipsum possit a
mari tanq̄ qui aīa opem medijs se
infundat amanti. tamen ad cultum
exteriorē. alicuius mediocritatis
interuentus/ necessarius est. eo qz
deū nemo videt vnq̄. Videndi ve
ro nomen ad appellationem oīum
sensuū vtriusqz nature dilatatis. q̄
a p̄sentialiter et pure non sentiet
cum homo 7 viuet/ nisi forte ea sen
suū p̄te. q̄ cozpis nescit agustias.
nec de factū t̄pis sentit. s; viuacitate
sui ex grā p̄manet i eternū. **C**anta
te loquor q̄ nō euacuat. s; p̄ficiat q̄
to ad eum quem desiderat famili
ari9 accedit. Nam fides velū habes

z spes de grē meritiq; fomēto cōsci
enaā demulcēte/voti sui leticiā in fu
tura p̄dicit. fides itaq; et spes uni
tātur quāde sensū. subsistūt tñ attra/
agētes itēā q̄si p̄ speulū et in enig
mate. donec eoz sp̄e imutata. veri
tatis sba plenare illucescat. Qui ve
ro nullo p̄t sensu p̄spicue videri. faa
le neq̄t agnoscā. **Q**uā at nō cognos
atur. diligentē colī nō p̄t/nisi p̄ me
diū. **U**nū numam p̄piliū cerumo
nias q̄sdā legim⁹ idixisse romanis.
et sacrificia. vt sub imoz taliū deoz
p̄textu/ad colendā pietate religionē
z fidem. z cetera que eis intumare
volebat ipos faali⁹ iuitaret. Testā
tur hec analia atq; palladiū sacra
quēdā iperij pignora Janus bistōs
belli z pacis arbiter. foc⁹ veste v̄gri
nub⁹ consecrat⁹ quo in honore cele
stiu syderū flamma custos imperij iu
git vigilaret. **Q**z z annus in men
ses duodecā dilatatus. fastoz et ne
fastoz varietate diez depici⁹. pon
tifices. augures z sacerdotioz vari⁹
ritus/quib⁹ ita barbariē occupauit.
vt ab iniurijs temperarent. feriāre
tur ab armis. iusticiā colerent. et ai
uilē sibi iniuriē impartirent affectū.
Eozq; ferozē redēgit populū. vt im
perū quod vi (vt dicit) et iniuria oc
cupauerat. iusticie z pietate legib⁹
feliater gubernaret. **S**ed quid p̄
fero numam/ ai et patres fidei nos
tre/ veteris legis sacrificia asserant
instituta/ ne in demoniozū cultu po
pulus occupatus. vere religionis de
discretē cultū /ritu gentiū sacrificia
sua demonijs imolans et nō deo?
Colū ergo de⁹ aut affectu me

746
tis. aut exhibitione operis. sed af
fectus dilectiois ipm pure attingit
licet aliquo sensu corpis vl aie dū
peregrinatur a dño/et mens mole
corpis p̄grauatur/plene neq̄at cō
prehendi. Et certe eo amatur ardē
tus/et studios⁹ q̄ntur. quo altitu
do z intensitas diuiniāz potēte sue z
sapiētie oēm exuperat intellectū. V
tute tñ tanta omnē creaturā arane
penetrat implet et protegit. vt neq̄
q̄ latere valeat quālibet rationale
creaturā. Ipsa quoq; irrationabilia
ipm esse/ z talē esse et tantū/pluri
mis idicijs p̄testant. **M**iro itaq;
modo sic intelligentiā sui infudit. ne
subtrahat. sic subtrahit. vt infundat
et secundū mensurā beneplaciti sui
sic operatur in singulis. vt ai inten
sionis z remissionis vices ignoret.
et si non per essentiā qua omnē re
plet vniiformiter creaturā. plus vl
minus videatur inesse p̄ grām. **F**rā
p̄ vniōnē/in solo vnigenito v̄ginis
filio/esse/fidelit̄ a p̄bat. **E**st itaq;
nūc q̄si singula in singulis/ futur⁹
vt scriptū est. oīa in oib⁹ electis. **E**t
sicut natura ignis/ collatiōe tñ dis
pari (qm̄ ei nichil potest piliter opa
ri) a sole diuersos/ p̄ corporū diuer
sitate producat effectus. Sic illa si
tamē magna maximis conferre li
ceat. in multis multipliciter luat.
Solaris siquē radius si forte ma
dat in carbunculū egrediens aut re
uerberans vitilug/vianum facit ac
tem vitilare. **I**dem ignis in smarag
do vitescit. sic mamēto puriori in sa
phiro conformatur. **I**acinti quoq;
speieb⁹ efficitur p̄coloz. **I**n topazio

qui quo rariores eo pauciores est. oī fere
 colore superbit. **S**i ei iam obiciat.
 thaurā aadis representabit ymagi
 nem. **A**que supietur vndat i lacuna
 ti **D**ed et igne celestem in supposita
 traicit p berillū **V**ides igitur in
 multis q̄ multa sit ignis natura.
Dic in alijs est prudentia fortitudo.
 in alijs temperantia. in quibusdā ius
 ticia. **I**n nō nullis fides/ loganimitas
 spei in alijs **I**n hys fetuor ē ca
 ritatis. **H**ic patientia laborz. illic
 dolorz consolatio. alibi p̄seuerancia
 bonozū operū. q̄ tamen singula in
 singulis ē vn9 et idē de9 **A**t i futuro
 qm̄ imediata facie p̄ grām ei9 vide
 bim9 eū sicut ē oīa in omnib9 erit.
 qm̄ nulli ad beatitudinē/ alicui9 ver
 tutis substātia deest. cū ipse in omī
 bus futuris sit plenitudo virtutis et
 cumul9 beatitudinis. adeo quidē vt
 iuxta traditionē p̄m/ tāta maiesta
 tē sue plenitudine videatur adesse
 electis. vt nichil eis desit in vlla ḡ
 cia. et ipse fere solus videatur in illis
 et illi9 noie censeantur. salua verita
 te substātie. et sine omni versibilita
 te nature **H**inc forte est illud **E**xul
 tabūt facti in gloria letabūtur in ai
 bilib9 suis. cū sibi tūc puia credatur
 esse corda scōz. et vnusquisqz non
 modo i sua sed et in omniū cōsuetia
 gloriatur **D**icit enī ignis. vt in
 p̄dicta mōremur similitudine ferri
 naturā penetrat et accēdit vt nichil
 cernatur in eo nisi ignis/ et sicut so
 laris radius illustrās aetē/ solis vel
 radij censeatur nomic. sic de9 omīs re
 plebit electos. vt omni infirmita
 te et mutabilitate absozta. cū moz

talē imoztalitatem. et corruptibile
 incorruptibilitatē induerit. de9 fere
 sol9 in omnib9 agnoscat **A**d
 hāc nōnulli sententiam referūt. q̄ an
 geli iā future beatitudinis nre p̄tia
 pes vñi ab hominib9 adoratur. eo
 q̄ in eis visa est quēdā p̄sentia dei ta
 tis/ cū tamen creatura a creatura a
 dorati omnino nō liceat **D**ic eadē i
 face saluatoris aliquid deitatis res
 plēdit qm̄ de funialis facto flagel
 lo vendētes et emētes creat e tem
 plo / dōēs oēz negotiationē extēni
 nandā esse a domo orationis. **I**n a
 lijs. **V**o et si adsit diuinitatis p̄sen
 tia/ plenitudo ei9 in p̄senti nequaquā
 adest. sed vsqz latere non po
 test **E**st igitur in maiestate mirabi
 lis/ venerabilis a sapientia/ a boni
 tate amabilis. et hunc cultum atra
 omnē medietatem/ potest ei fidelis
 imp̄dere creatura. **Q**uid enī neces
 se est ad hoc vt eū timeamus. vene
 remur et diligam9? **E**t hic est for
 te funialis complex inter creatorē et
 creaturā q̄ facile solui nō potest **D**z
 oīm tenacissima est vis amoris **C**a
 ritas siquidē nūq̄ exadit qua si q̄s
 adheret deo/ vnitur ei et cū eo vn9
 spiritus ē et vsqz qui vnitur ei et sic
 vt vnus spiritus/ sit familiaris est.
 et ab obsequio ei9 qd est in spiritu
 arca non potest. **I**lle autem cult9
 qui in exterioris operis exhibitio
 ne consistit. medio idiget. eo q̄ ad
 spiritum corp̄alis nobis non patet
 access9 **Q**d et illū planū ē docuisse
 q̄ in samaritana eccliam instruens a
 it **S**pirit9 ē de9 et eos q̄ volūt ada
 rare i spū et veritate oportet adorare

Ut tñ ad thronū illius q̄amq̄ modo huilitatis nostre p̄cedat infirmitas/et aliquā habeat materiam meritoꝝ/sensualiter eorū voluit/qui sensum dedit. ⁊ qui aiā glōzificabit ⁊ carnem/ut causā fidelē expetit famulatū De quoq̄ voluit etiā cor poraliter honorari. ut q̄tauis tarditas infidelitatis/aut negligētie excusationē nō habeat ¶ Cpl. m. iij. De reuerētia rerū ⁊ personarū et quot modis p̄sona sit venēabilis

Reuerentia ergo q̄ corporaliter impenditur aut in personis consistit aut in rebꝫ. Personarū vero ratio habet. aut a natura. aut ab officio. aut a moribꝫ aut a p̄ditiōe. aut a fortuna ¶ Natura patētes venēamur ⁊ libēds ⁊ quos nob̄ caro p̄iurrit. ut puta vxorē. ⁊ ḡnatos et affines Unde ⁊ gētiū iure receptū ē. eo q̄ p̄ que sit apud oēs gentes Ad hoc etiā ⁊ diuino iure vrgemur quo scriptū nouimus Honora patrem tuū ⁊ matrem tuā ut sis lōgeuus sup̄ terrā Et qui patri vel matri maledixerit morte morietur Liberos nō multū oportuit p̄mēdāri. eo q̄ nemo carnē suā odio habuerit Sed nec vxorē propter quam homo reliquit patrē ⁊ matrē. adhaerens vxori suē. ut sint duo in carne vna Nō tamē in hac p̄te diuine legis mādata desūt Et si p̄pter naturē stimulū qui satis vrget rari⁹ inserantur. p̄tendūtū tamē ad vrgatos ⁊ affines quos p̄ se natura p̄mēdat ¶ Officiū vero est debitū exequendū q̄ vniūq̄ ex insitūtē et moribus agenda sunt Ex eo namq̄

personis singulis propriū congruē actus. In hijs autē que sic agenda sunt alia ad publicā alia ad suū cuiusq̄ pertinent statū Ex quo liquet officiorū quedā publica. q̄dam p̄uata conuenienter dici P̄uatarū vero tāta est multiplicitas q̄ta fere est diuersitas personarū Publica quidem oīa referuntur ad duas species Aut enim a diuino aut ab humano iure descendūt Hec autem ex libris officiorū laus patēt. sed ad presentem articulū. ut publicis officijs reuerentia impendatur Tāta namq̄ debetur eis. q̄ta est eminentia cuiuslibet magistratus Hęc quidem aut facit. aut iudicat vniūscuiusq̄ competēs iurisdictio. cum reuerentia magistratū aut contemptus re dundet in honore aut cōtumeliam subditorum Unde in cōsūtutionibꝫ p̄ncipum magistratū edictis aut p̄mulgationibus p̄rolensim significatū conceptio personarū. ut non tam persone q̄ vniuersitate tota cōsūtutio videatur esse. vel quis alia p̄mulgatio Hoc etiā iura vel canones ignorati/ex vsu cotidiano p̄spiciū est. Porro rationē officiorū. nō modo canonū ⁊ legū scita. s̄ et ethicorum omnium p̄cepta exequūtur ¶ Mos autem est mentis habitus ex quo singulorū operū assiduitas manat Non enim si quid sit semel aut ampli⁹. statim moribus aggregatur. nisi assiduitate faciēdi vertatur in vsū Hic aut virtutes ⁊ vicia eque cōplectitur licet vicia non mores esse. sed a plerisq̄ dicantur moribus obuiare. In quo planum est so

las virtutes tenferi noie mozz. **C**u
 bonos tu a malos diam9 moree
 vicia distinguiamus. **V**irtutes **V**n
 moratos a bono siue mozigeros.
 morosos vō a vicijs nominam9.
Quod et ipsum plenitudinis nomen
 videtur innuere cum nulli in carnis
 contingat adesse saac tatem mozz.
 et multis affie superfluitas viaozū
Cum itaq; a moribus quis reuerē
 tiam contrahere dicitur. ei vtutes.
 quib9 honoz exhibēd9 est. unesse sig
 nificatur. **Q**uis enī nō veneretur et
 vereatur illū quē prudente forte tē
 perante credit et iustū? **H**inc ē eē
 filii sapiētis. ei qui timen appetit/
 amari. honozari. et pferri. ut deū
 timeat. amet veneretur. et ei se tota
 deuotione submittat. **C**ōditiōnē
 quē esse diffiniūt. fortuitū psonē
 statū. quo aut aduersis depnūtur.
 aut extollitur prosperē. **A**lterutri
 us sortis natura/sui ipi9 saac ptes
 tatur. **Q**uale ē qd alios veneramur
 ingenuos. alijs seruiles cōtumeli
 os irrogam9. **S**tozz diuicias volū/
 illozz pēprimus paup tatem. **N**a
 turā diffinire difficile ēe assent tullii
 us. ego diffialius credo diffinire for
 tunā. eo qd hui9 nulla/illi9 aliq sub
 stantia ē. **N**atura siquidē reb9 origi
 nem pbet. qd nequaq; esset si in ve
 ritate ipa nō esset. **Q**uod enī omnino
 nō est. aliaui pzare nō potest vt sit.
At fortuna ai nō sit. nō potest dif
 finia. **I**n eo siquidē qd nō est. nō po
 test aiq; constare quid sit. **E**fferat
 epiciurei pāpuas sentēcias suas. qe
 kyriadoras vocāt. quib9 toti9 phie
 putāt seruire proessū. et moze suo

fortune subiciāt vniūsa. **E**go i hoc
 sicut et in pluranis plutharū cōseo
 oudiendū. qui deam cōtā volendū es
 se negat. asserens eā nisi a cōtis co
 li nō posse. **M**ulta quoq; proponit
 exempla. quib9 liquet omīs cōtē de
 cultozes cōtōs et pāpitatos tandē
 in foueam exterminij. **T**estatur h
 gabba qui totā e tate luculēter pdu
 cens in seniū. hui9 de fanuliantate
 et alta i breui elatus. et in breui
 ori pāpitat9 ē. **Q**ualiter aut. apud
 suctoniū. querit. **Q**uocatur enī p
 fatus philosophus. **I**n aure pdici
 pnapis lacrimabiliter ingenisat.
 qd hoc vicio cōtātis et temeritatis
 pbrōsa dea et oib9 ignominosa nu
 minib9/oim deoz tēpla sedauerit.
 et deoz oiz pāpuent cultū. vt pter
 edes pūatas qe in cōbe et vrbe pas
 sim habet. **C**ūpē etiā tarpeā occupa
 uerit. supmo iouis cōtā et publice
 fortune/ymago aurea in capitolio
 ab aduenis puenis et idigenis pub
 lice adozet. et tantā p cōterf. habet
 auctoritatē. qd in tota ratiōe mocta
 liū/vt dia solet. sola vtrāq; paginā
 videt implere. **V**ideas eā ibi rotā
 vltare volubilem/qd qd magis nite
 re/eiusdem rote impulsu/de pccatore
 iouis/sorozum pensa/preapitat et
 conculcat. **Q**uisquis enim fortunā
 statuit fata conuellet. **F**ata inquit
 stoicius regunt homines. **F**atum
 est in partibus illis quas sinus ab
 seondit. **H**uic paradoxe stoicozum
 kyriadoras epiciuri redama. **F**atalē
 inquit tolle necessitatem quia si for
 tuna volet fiet de rethore 2sul. **S**i
 volet hec cadē fiet de cōsuls rethor

Ceterum ut cum fortuna nunquam agatur
sit inopinatorum euentuum forma. Et
licet conditioni videatur plurimum vi
anari. eo quod fortuito rursus concursus sta
tu efficiat / que additione esse predix
im? In eo tamen plurimum differt /
quod conditio nunc a natura. nunc ab offi
cio. nunc a moribus est. nunc a varijs fi
guris euentuum. fortuna sepe consistit in
his que improvisa emergunt. **E**am
vbi quaeque nititur euacuat plures
chus. et ex premissis quatuor locis /
nature / officij / morum / conditionis / to
tius reuerentiae emanare credit origi
nem. **D**upliciter tamen hoc infidelium
more excutitur. **U**nde nonnullas se
tencias eius / sensu et sermone catho
lico curauit inserere. **I**lle quidem in cul
tu deorum eos praecipue assentit veneran
dos qui ei familiares et vicinius ac
cedunt. **A**ut natura. ut liber in doribus da
mno hercules qui eorum in se iouem
prestat est quod angues iugulauit in
cunis. **A**ut officio. ut pontifices. sa
cerdotes praefatos. **A**ut moribus. ut phi
losophos qui mentis diuinae haustu /
inuestigatione et dispensatione sapi
entiae indicant. **A**ut conditione. ut quos
fauore numinis extulit. ut alij pre
essent ex causa potius familiaris quam of
ficio publico. **N**emo quidem perfidus
est. et omni reprobatione dignus sen
susque verborum qui plerum non deaerit.
Sed forte quid de natura deorum
sentiret / in auribus corrupti populi pro
loqui non audebat. qui legerat com
bustos esse libros philosophi pitagore
et ipsum actum esse in exilium ab a
etheniensibus eo quod dubitauerat an
de dijs vera essent que vulgo dice

batur. **Q**uis ergo praetertitum audeat asse
rere. quod nec ipsa dubitatione erroris
noueat impunita? **E**st itaque vasilie
quod more auditoribus gessent. et ut
eos ab illius renouaret. aliquid idulsi
se erroris. **N**am in doctrina morum lucule
tissimum est. eo quod huc opinio facili
accesco quod apud gentium fide tamen et re
ligione incolumi / oibus oia facta est.
ut omnes lucrifacere. **N**os autem
quibus de celo veritas illuxit non de
ocum qui nulli sunt sed veri dei minist
ris et amas / reuerentiam magnam re
dimus exhibenda. sed et immuas eius
interdum / quonia hoc ipse praecipit. quod
sepe maximam ad eruditionem suorum
pessimis hominibus contulit potestate
Unde illud **D**ubitati estote omni hu
mane creature propter deum / siue regi
quasi praesentem siue duabus tanquam ab
eo missis ad viciam malefactorum
laudem vero bonorum. **E**t illud **H**er
ui subditi estote dominis vestris non tan
tum bonis et modestis sed etiam discolis
Amia quae dei sunt aut gratia cessati
bus meritis. ut iheremias et iohannes
sanctificati ante quam nati. et gemma
sacerdotum nicholaus quarta et sexta
feria semel lactes in cunis. **A**ut me
ritis ex gratia. ut qui facili via bonorum
operum sicut penitens latro. vel diffi
cili et felici transitu meritis regna celorum
velut apostolorum choros et membra. **H**os
autem tres ordines inuit maro facili
descendit auernum / nocens atque dies pa
tet atri ianua dicit. **S**ed renouat quod
supra euadere ad auras. **H**ic opus
labor est pauca quos equi amant. **J**u
piter aut ardens euegit ad cetera
dixit. **D**ijs geniti potuerit. **Q**uos

ergo moram elegantia / diuine di-
dem bonitati conformes / debem9
tā uerissimā & fidelissimā dei yma-
ginem venerari. **M**inistri uero sunt
quos dispositio diuina uocauit. ut
corripiendo & corrigendo uicia. aut
uirtutes inserendo & propagando / sua
& alior9 parent salutē. **Q**ui uo ei
in iure humano ministrat tanto in-
ferocior sūt hys qui ministrat in di-
uino / quantum diuinis humana ce-
dunt.

Capitulum quintum.

Que pena imineat hys qui minis-
tris ecclie loco9q; uenerabiliū iniu-
rias inferunt & de p̄uilegijs loco9
uenerabiliū & q̄ absolutio n̄ p̄ vim
extorqueri n̄ surripi potest p̄ fraudē

In hys autē qui iura diui-
na ministrat / de9 pre cete-
ris honoratur aut sperniē-
tiam illo9 honorē aut contēptum /
propriū reputet. **H**ic est illud **E**go
dixi di9 esis. & labia sacerdotis as-
todiūt scientiā. & legem requirit ex-
ore ei9. qz angel9 dñi exercitū est
Ipa quoq; ueritas ait **Q**ui uos au-
dit / me audit. qui uos recipit me re-
cipit. **E**t qui uos spernit. spernit
eū qui me misit. **E**t qui tāgit uos
tāgit pupillam oculi mei. **N**ia uero
reuerētia q̄ in reū ueneratione cōsis-
tit multiplex est. **A**ut ei corporales
res sunt ut edes / & loca sacra. & q̄
p̄ijs dicantur uisibus / et sacrificia q̄
uisibiliter exercētur. aut incorpora-
les ut iura que sacris rebus compe-
tunt / q̄ temeritate sacrilegiū est / mo-
te piandū / aliare pena grauissima
pro qualitate admissi. **R**etur uo
sacranū imunitates conuelleret. isur-

gere in deū est. & q̄si uendicāe eū in
seuitute. **E**t quidē de iure diuino p̄
se possent multa pponi / sed ut emu-
le ptātis nō obloquatur audacia / i
hac parte statuta p̄ncipū laicus &
benign9 patet / qui fidē xp̄ianam
ueneratur & approbant / et eccliaz
& ministro9 oim9q; loco9 uenerabi-
liū / p̄uilegia uniuersa confirmant

Quis ei p̄ncipis e9 memoria i bñ
dōe ē (archadiū loqz) cōstitutionē
nō audiuit. **S**i quis i hō gen9 sa-
crilegiū p̄uipit ut in eccliaz catho-
licas irruēs sacerdotib9 & ministris
uel i ip̄o culto loco aliquid ipoztes
iniurie / qd̄ geritur a p̄uinae recto-
rib9 ai aduertatur. atq; ita p̄uina
moderato / sacerdotū & catholi-
ce ecclie / ministro9 loa quoq; illo9
& diuini cultus iniuriā capitali in-
quitos siue p̄fessos eos sentētia no-
uerit uindicandam. nec expectet ut
ep̄s / iniurie p̄prie ultionem de-
poscat. au sacritas ignoscendi glāz
dereliquit. sitq; cunctis laudabile fac-
tas atroces sacerdotib9 à ministris
iniurias. ueluti publicū crimē p̄seq̄.
ac de talibus ultionē p̄romereri. **I**-
tem placet demētiē n̄e. ut nichil
cōmune clerici cū publicis actionib9
habeant. uel ad curiam p̄tinētibus
aut9 corpi nō se aneri. **E**t alibi si de-
desse uenerabilē p̄uilegia e9 q̄ fue-
rint uel temeritate uiolata. uel dissi-
mulatiōe neglectū. cōmissū q̄nq; li-
bra9 auri cōdemnatiōe p̄lectatur
Que uo p̄uilegia eccliaz loco9q;
uenerabiliū & ministro9 sūt / diuino sūt
& huāno iure notissima. cū ul' usu iā
liq̄at q̄ nō possūt nisi op̄s iudices

ecclesiasticos ueniri. Et si quis in aliquē de deo uolētās manū iniecit anathemate feriatur. ut nisi per romanū pontificē absolui nō possit. Huius criminis frustra alibi queritur uenia. nisi articulus mortis forte immincat. qz nec per vim extorquetur. nec per fraudē surcipi potest. Auctore claudiano theodosio ait. Non extorq̄bis amari. Hoc alterna fides hoc simplex grā donat. Nichilominus uerū est. qz nō extorq̄bis absolui. quod sola cōfessio cordis / confessio oris / et satisfactio operis promittitur. Utiqz nō uis sed sola grā iustificat impiū. et fraudē peccatori non prodest. qz spiritus sanctus discipline effugit faciū. nec habitat in corpore subdito peccatis. **U**bi me dixisse recolo. qz teste patre magno augustino simulata innocētia nō est innocētia. sed duplex malicia. qz malicia est et simulatio. Equitas quoqz simulata non est equitas sed duplex iniquitas. quia iniquitas est et simulatio. Unde imoderato stupore confundor. cū frequentissime uideā (nescio fideles an infideles dicā) in sacrali o huiusmodi deprehensos. ad hoc totis uiribus anhelare. ut minus et terroribus uideant sacerdotes ad absolutionē prestandā quā nec isti fideliter dare nec illi in cōtumacia uolūter accipere possunt. **D**ane facilius est utriusqz inuolui. q̄ alterū istorū expediri. utrius tñ sit culpa grauior. non facile dixerim. **H**ec de hijs que in politica constitutione plutharchi uicem anime obtinent.

Capitulum sextum. De prinape

qui caput est reipublice et electione eius et priuilegijs et premio virtutis et culpe. et q̄ beatus iob debeat unitati et de uirtutibus beati iob.

Quiritur ut eius imitates vestigia de membris reipublice differam. **D**icitur est autē prinape locū obtinere capitis / et qui solius mentis regatur arbitrio. **H**uc itaqz ut iā dicitur est / dispositio diuina in arce reipublice collocauit et cū nunc archano prouidēcie sue misterio / ceteris presert. nunc quasi suoz iudicio sacerdotū. nūc ad eum presciendū totius populi uota concurrunt. **U**n et in ueteri testamēto legitur. qz moyses ordinatur eū qui p̄sset in populo quocauit omnē synagogā ut eligeret astate plō. ne q̄ p̄ modū retractio cuiqz ne q̄sculpulus resideret. **L**egitur in libro regnorū. q̄ saul rex futurus apparet in facie populi ab humeris sursum super eminebat uniuersū populū. **Q**uare queso nisi qz que oportet p̄sse aliis / peccatore debet et ore p̄minere. ut quasi bonoz operū uisus / totius populi latitudinē amplectari valeat et protegere tāq̄ dactylor. **S**actior arā spectior. et omni uirtute prestantior. **D**icit enim dominus ad moysen **A**ssume ad te metipsū iohannem filiū nauē hominē qui habet spiritum dei in se metipso et impone manus tuas super eū. et statues eorā elcazaro sacerdote. et precepta ei dato in conspectu totius synagoge. et precepta de ipso corā eis. et dabis claritatem tuā super illū. ut audiat illū filij isrl. **A**udis eundē rex ordinationē p̄napijs populi

tam manifeste descriptam ut pene
 expositione non egeat. Si ea tamen
 manifestus quereas. ea tibi auctore do-
 mino loco suo et tempore cum precipis
 explanabo. adiacens indumentorum et
 quorundam sacramentorum signationes.
Hic autem plane nulla est populi accla-
 matio nulla consanguinitate ratio.
 nulla propinquitatis habita contem-
 platio est. **M**ortuo salphaat filie/pz
 nam apud moysen vendicabat here-
 ditatem. petitionem earum iustam
 esse deus ipse testatur. Pro pinquie
 namque agrorum et prediorum here-
 ditas relinquenda est. et ut plurimum
 actionum. **G**ubernatio vero populi
 illi tradenda est quem deus elegerit
 homini. scilicet tali qui habet spiri-
 tum dei in se et precepta dei in conspectu
 eius sunt. qui moysi valde notus sit et
 familiaris. in quo sit claritas legis
 et scientia ut possint eum audire filii
 israel. **N**ec tamen licitum est favore no-
 uorum recedere a sanguine principum qui
 bus privilegio diuine permissionis et
 iure generis debetur successio libera-
 tum. si tamen ut prescriptum est ambula-
 uerit in iusticiis domini. **S**i vero a via
 paulisper deflexerit non statim usque
 derantur. sed patienter corripuntur
 in iustitia donec fiat conspicuum eos per-
 tinaces esse in malo. **N**ecque ei robo-
 ram statim exaustus est a solio patris
 ex quo seniorum contempto consilio reces-
 sit a via salomonis. non in portabi-
 le volens imponere in humeris fili-
 orum israel. verum tamen scissum est regnum
 eius de ceteris. x. tabubus per ierobo-
 am seruum salomonis. fueruntque reg-
 na diuisa dum regnum habuit iuda et

israel. **S**ensit ergo de contumacia pe-
 nam. de gratia dei et privilegio sangui-
 nis miam ut rex quidem maneret. sed
 magna regni parte mutilatus. **V**nde
 hoc illi. **Q**uia adheferat consilijs
 iuuenum contempnens vias et precepta
 prudentie. **I**mpossibile enim est ut sa-
 lubriter disponat principatum qui non
 agit consilio sapientium. **D**e inquit ter-
 te cuius rex puer est. et cuius consiliarius
 mane comedunt. **B**ea ta terra cuius
 rex nobilis est. et cuius principes reser-
 tur tempore suo. ad refectionem non
 ad luxuriam. **I**bi et si sapientia esse non
 potest. **H**inc scias iob. **S**apientia
 ubi inuenitur et quis est locus intel-
 ligentie. **N**escit homo paruum eius. nec
 inuenitur in terra suauiter diuentum.
Non equabitur ei labetium quicquam.
 trahitur enim sapientia de occultis.
Non longe utilius iuuenes repulisset. ac
 quiescens consilio seniorum. vitam beati-
 iob habes regnandi formam. **A**udi et
 ergo quid de se fateatur. **C**um proce-
 bam ad portam ciuitatis. et in platea
 cathedram parabant michi. **V**ide-
 bant me iuuenes et abscedebantur.
 et senes assurgentes stabant. principes
 cessabant loqui. et superponebant digi-
 tum oris suo. **V**ocem suam cohibebant du-
 ces et lingua eorum gutturi suo adhe-
 rebat. **A**uris audicus beatificabat
 me. et oculi videns testimonium redde-
 bat michi. eo quod liberafsem pauperem
 vociferantem. et pupillum cui non e-
 rat adiutor. **B**enedictio perituri sup-
 me veniebat. et cor vidue consolatus
 sum. **I**usticia induit sum. et vestiui me.
 sicut vestimeto et dyademate. **I**udi-
 cio meo. **O**culi mei cetero et presclauda

Pater eram paupū et causam quā
nesciebam diligentissime inuestiga
bam. **C**ōterebam molas iniqui. et
de dentib9 illius auferebam p̄dam.
Dicēbāq; i nidulo meo moriar: et si
aut palma multiplicabo dies. **R**a
dix mea apta est sec9 aquas / et ros
morabit in messione mea. **G**loria
mea semp inouabitur. et arcus me
us in manu mea instaurabit. **Q**ui
me audiebāt sententiā expectabāt
et intenti tacebant ad cōsilium meū
verbis meis nichil addere audebāt
et sup illos stillabat eloquium meū.
Quando videbam ad eos nō crede
bant / et lux vultus mei nō cadebat
in terrā. **Q**uod voluissem ire ad eos se
debam p̄m9. **C**ūq; sedere quasi rex
exercitū arcūstante. erā tñ meretū
cōsolator. **E**cce regnandi in viro
iusto ex magna pte exp̄ssa ē formula
quā si p̄ singula exequi voluerim9
integri libri magnitudinē insertaz
virtutū series vel sola cōplebit. **D**i
ligens lector singula v̄ba discutiet.
qz in hys oibus nec iota nec apex
a misterio salutis vacat. **P**auca tñ
que in ip̄a sup̄ficie verborū eminet
quāta potero breuitate perstrūgam.
Quoniam inquit lauabā pedes meos
bituro et petra in fūdebat riuos olei
cum in parata cathedra residerē in
platea abscondēbāt iuuenes et in
senes astabāt. **I**nnuit ergo qz reū
affluētia / grāzq; cōarsio / ei prudē
tiam nō exaufferāt. s; in hys oibus
ex cōscientia / et testimonio bonorū
operū auctoritas incōussa p̄mansit.
Egrediebatur enī ad portā qui la
tebris nō egebat. et qui dōcti pro

meruerat sedē / senū prudentiā erige
bat. leuitate iuuenili abscondita.
Cessabant loqui p̄nāpes et lingua
duā gutturi adherebat nō autē tes
grādia loqui et ip̄onere humeris ho
minū onera ip̄ortabilia q̄ nec in su
p̄ficie digiti tangi solent. **D**ocebat
enī oēm virtutē laudē / in actione cō
sistere. cassū p̄ esse splendorē verbi /
cui non subest soliditas operis. **I**n
omni opere inquit salomon erit ha
bitantia. vbi autē verba sunt pluri
ma ibi frequēter egestas. **P**rināpū
vero et duā est / alios in via morū
p̄cedere. nō que faciēda sunt alijs
tūm de itonare. **A**urē audies. et o
cul9 vidēs b̄tificabat me. **I**nstrumē
ta corpis elegāter exp̄ssit. q̄b9 sen
sus aie maxime cōualescit. **E**xterio
rū nāq; noticiā / oculi et aurē obseq̄o
fidelissime transit ad animā. et the
sauros cordis sepius lingua incau
ta dispergit. **Q**uod vero audies et vi
dens adiecit / sapientē iudiciū expri
mit. iux̄ illud **B**eat9 qui loq̄tur in
aure audiet. **N**ō itaq; beatificatū
se dicit linguis hoim q̄ in alterutrā
p̄tem v̄l amore v̄l odio frequēter
ip̄ellūtur. **S**uffiat ei testimoniū cō
scientie / p̄sertim cū roboratū sit iu
dicio sapientū / eo inquit q̄ liberat
sem paup̄em. pupillū et periturū et
cōsolatus sum cor vidue. **I**n hys enī
maxime prināpales daret auctori
tas que a domino instituta est ad in
iurias p̄pulsandas. **H**ec quidē sunt
opa misericordie / et erit nomē agē
tis ea / benedictū in selā. **P**ed ne
credas cum remissione demētia. vi
sij9 auctoriā p̄stitisse. **I**usticia inquit

indutus sū ⁊ dyademate iudicio me
 o. causā quā nesciā diligētissime
 inuestigabā. **O**portet em̄ iudicē aie
 ta rman et ordinē rez plena inqui
 sitione discutere/ nec an̄ obuiare ali
 cui/ q̄ causa sit legitimis rationib⁹
 plenissime linūata. **U**t enim ait
 ethias. **A**d penitendum pro peccat
 quisquis ato iudicat. **C**onterebā
 molas iniqui. **I**niquus est quis q̄s
 in iudicijs sequitur non causam.
 sed predam. qui sic munera diligit
 ut sequatur retributiones. **E**t licet
 equū sit quod discernit ad preā /
 auaricie seruiens / p̄git in mortem.
Unde seq̄tur. **E**t de dentib⁹ illius
 auferēbā predā. **I**n nidulo
 meo moriar. **M**ētē itaq̄ composue
 rat qui certū suatū amplitudine con
 tentus erat. **N**ec auaricie aut am
 bitionis stimulo urgebat ut domū
 domui. agrū agro coniūgeret vsq̄
 ad terminos loci ac si solus habita
 turus esset in superficie terre. **E**t si
 aut palma multiplicabo dies. **M**em
 āmirandā aristotiles in septimo pro
 blumatū et plutarchus in octauo
 memorabiliū dicit. **S**i super palme
 inquit arboris lignū magna pon
 dea imponas. ac tam grauer ut
 graues ⁊ oneres ut magnitudo one
 ris sustineri nequeat non deorsum
 cadit/ nec i tēā flexit. s̄ adūs ⁊ pōd⁹
 resurgit ⁊ sursū nitē reuertaturq̄.
Proptēa inq̄t plutarch⁹. placuit
 palmā signū eē victorie i certamib⁹
 qm̄ lignū ingenū huiusmodi est ut
 vrgentibus et opprimentibus nō ce
 dat. **F**ertur item q̄ ramus eius
 palme que grece dicitur basileros a

nelli non potest si trahatur deorsū.
 sed si sursū producas cedit. **C**ōstat
 autē qz truncus palme vel stipes a
 radice contrahitur. sed in superiori
 bus dilatatur. **D**ecus autem est
 i quauis arboze que tanto magis
 turgescit/ quo ad terram stipes/ via
 nius accedit. **P**er palmā ḡ signifi
 catur iusticia inuincibilis/ que de sen
 sum non nouit sed solū ad superiora
 processum. **U**nde iustus ut palma
 flozebit. **R**adix mea aperta est sec⁹
 aquas/ scripturaturū vtiq̄ et virtutū.
 de quibus supra. et ros saliet gra
 ue morabitur in messione mea. in
 tellige bonozū operū/ quozū mani
 pulos electis reponet apud se in il
 la die iustus iudex. **U**nde sequitur
Gloria mea semper innouabitur. ⁊
 arcus meus instaurabitur. quia est
 aliquid quo tendit ⁊ in quo dirigit
 arcū iustus. **N**ec passim sequitur.
 coruos testaq̄ lutoq̄. **Q**ui me
 audiebant expectabant sententiā
 ⁊c. **S**epe dictū est. sententiā in bono
 semper accipiendā esse/ iuxta illud.
Sapientior videtur sibi piger septē
 viris loquētib⁹ sententiā. **A**udis
 in sapiente tria conuerrere. **I**ntenti
 inquit tacebāt. ad consiliū meū. **V**
 bis meis nichil addere audebant.
 stillabat super eos eloquium meū.
Res ardua desiderat attentionē/ ⁊
 vitium graue deest consilia medita
 ri. ut quicquid agit / quicquid loqui
 tur. sit pro consilio homini affectā
 ti sapienciā. **E**st autē oris aramasi
 illa p̄fere / q̄b⁹ nichil demū liceat
 vl̄ apponi. **E**st autē viro ḡui turpis
 simū. s̄ iugit se nug. ⁊ fabul̄ imis

ceat / 7 inter cōgarricentes p̄strepāt
 veluti tabulus anser amixt9 olozi
 b9. 7 oēm materā credit aptam es
 se litigijs. **A**mbigitur quid enī cas
 toz sciat an totalis plus **L**ūdusū
 iimū meli9 via ducat an opij **P**re
 terea q̄ habundāt sui copiositate vi
 lesant 7 cū multiloquio p̄m non
 desit. pauca p̄vidēter loquētis p̄mo
 est p̄ciosus. **U**n socrates querenti
 quō quis famā optimā comparat.
Si gesserit iquit optima 7 loat9
 fuerit pauca. **H**oc est qd̄ vir iust9 7
 veritus delinq̄re i sermone. dicit sul
 lasse eloquium suū **Q**ui enī nō de
 linquit in vbo. hic p̄fect9 est vir
Si qñ videbā ad eos nō credebant
Rusus leuitatis indiaū 7 quo patē
 nōe eo ipudentioz 7 reprehensibilioz
 est. **A**it enī. stult9 in visu exaltat vo
 cem suā. **E**t saluator fleuit q̄ vtiq̄
 visse nō legitur. **N**ec enī facile cre
 dētū pronū esse ad cachinnū. qui
 sub tāta ambiguitate de visu loqui
 tur. vt 7 si n̄serit nō credat. **E**t lux
 vultus mei nō cadebat in terrā. **H**i
 sit forte vir iust9. sed eū in hylarita
 te temperalis incptia nulla cōsoluit
Et quicquid terrenū cāt i moēib9
 vultū verebatur austerz. **S**i voluis
 sem ire ad eos. sedebā p̄m9 **P**rima
 siquit cathedra dign9 cāt q̄ alios
 tantaz v̄tutū itinere p̄cedebat **C**ū
 q̄ sederet q̄si rex famulātib9 alijs.
 lacrimas merentū abstūgebat. **N**o
 cūda quidē conclusio. cū p̄tās pub
 lica sic studeat p̄esse vt in vniuersita
 te sua existem aliquē esse nō p̄ciat
Quia v̄ arte id fiet moralis cam
 p9 subiectus exequitur. **T**āta qui

dem amenitate floz 7 fructuū vber
 tate. vt si quis eū ingreditur p̄adi
 si delicijs se gaudeat interesse. **H**i
 canis forte 7 attonitus obstupescit
 quemq̄ in exilio carnis hui9 / tante
 dulcedinis p̄tiap̄ esse / 7 celestū a
 iū esse p̄uicem. **S**i an ita esse possit
 ex opib9 vici iusti tu ip̄e diudica
Si negavi qd̄ volebat pauperibus
 7 oculos vidue expectare feci **S**i vo
 medi bucellā meā solus 7 nō come
 dit pupill9 ex ea. qz ab infācia cre
 uit meā misericatio 7 de v̄teto m̄nō
 mee egressa est meā **S**i desperi p̄
 tereunt eō q̄ nō habuerit indumē
 tum. 7 absq̄ opimēto paup̄tē **S**i
 nō benedixit. nichil latera eius 7
 de velleribus ouīū meātū calefact9
 est. **S**i leuavi sup pupillum manū
 meā. cū videtē me in porta superio
 rem. humer9 me9 a iunctura sua ca
 dat 7 brachiū meū cum ossibus cō
 teratur. **D**emp̄ enim quasi tumen
 tes fluctus sup me timui deum. 7
 pondus eius ferre nō potui. **S**i pu
 tavi autū robur meū. 7 dixi obrizo
 fiducia mea **S**i letat9 sū super mul
 tis diuicijs 7 qz plura reperit ma
 nus mea. **S**i vidi solē cum fulge
 ret 7 lunam incendentem dare. et le
 totum est in abscondito cor meū 7
 osculatus sum manum meam ore
 meo que est iniquitas maxima. et
 negatio contra deum altissimum.
Si gauisus sū ad tūnam eius qui
 me oderat / 7 exultavi q̄ inuenisset
 eū malū **S**i non dixerūt vici taber
 naculi mei. quis det de carnibus e
 ius vt saturemur. **F**ozis nō mansit
 p̄ gran9 / hostiū meū patuit viatorz

tus /
 test a
 rei b
 ab
 te g
 C
 a d
 Ego
 caru
 te nā
 me c
 ant et
 uigila
 vā qu
 tōi t
 te p̄
 uerit
 alios
 subar
 guer
 abbi
 sui et
 per se
 tatur
 iū gā
 p̄ate
 7 cas
 homo
 as 7
 tes op
 rram
 spoli
 7 oeb
 tū hē
 iure su
 trā m
 tū m

Hi abscondi quasi homo peccatum
 meum et celavi in sinu meo iniquita-
 tem meam. **H**i expavi ad multitudi-
 nem nimiam et despectio propinquo-
 rum terruit me. et non magis tacui-
 nec egressus sum hostium. **H**i aduer-
 sum me terra clamat et cum ipsa sula
 eius desent. **H**i fructus eius comedi
 absque pecunia et aiam agricolarum eius
 afflixit. pro frumeto oritur michi tri-
 bulus. et pro ortico spina. **A**n non
 credis cum ambulare in latitudine de-
 lictorum dei qui de corde puro et con-
 scientia bona et fide non ficta sub ipse-
 catione tanta de se ista fatetur? **Q**uis
 istorum verborum desiderat interpre-
 tationem. aut in tanta virtutum luce non
 videt? **N**imium plane eber est et ob-
 tusi ingenij cui per se ista non luceat. **I**n
 unum hic plurima ageruntur. quorum
 vel unum orbem quendam illustrare suf-
 ficeret. **H**i principes plura legere vel
 audire fastidiunt. saltem hoc tantillum
 legant/audiatur et inquisitione dilige-
 ti discant dum imitantur. **D**e qui-
 bus enim in eodem. **H**i audierint reges
 et obserauerint vocem domini/implebit
 dices suos in bono et annos suos in glo-
 ria. **H**i autem non audierint transibunt
 per gladium et consumetur stulticia. vi-
 des ne mutuum regum duplicem exitum?
Aut enim per gladium transierunt. aut stul-
 ticia consumuntur. **E**t recte dicitur per
 gladium transire non finiri eo quod gladi-
 us quasi quidam transitus est eis ad locum
 ubi secundum multitudinem iniquitatum
 suarum potentes potenter puniuntur.
Hec et stulticia consumit impios. quod
 in depressione populi/robore principis
 reuertatur. **P**opulus namque contra

tus / erigere vires principis non po-
 test aut non vult.

Capitulum septimum **Q**ue mala
 vel bona subiectis proueniant de mo-
 ribus principum quod et aliquorum scita-
 tegematis roboretur exemplis.

Quasi inquit qui mittit lapi-
 dem in aerium marcurij. sic qui
 dat insipienti honorem. **H**oc
 a diuersis diuerso modo exponitur.
Ego sapientiorum venia impetrata
 aerium credo marcurij in quo consis-
 tit ratio calculandi. quod marcurij nu-
 men eorum est qui negociatione exer-
 cent et rationibus suis diligenter in-
 uigilat. mittere ergo lapidem in aer-
 um quo regitur ratio calculandi est
 totum turbare calculi rationem. et hono-
 rem conferre insipienti est rei publice sub-
 uertere vitam. **E**t impossibile est ut
 alios utiliter regat quem proprius
 subuertit error. **A**t enim **U**bi non est
 gubernator / populus corruet. **E**t
 alibi. rex insipiens perdet populum
 suum et ciuitates inhabitabuntur su-
 per sensum prudentium. **O**mnis poten-
 tatus/breuis vita. **L**anguor prolix-
 itate grauat medicum. breue languorem
 patet medicus. **D**ie et rex hodie est
 et cras morietur. **C**um enim morietur
 homo hereditabit serpentes et besti-
 as et vermes. **N**unquam queso paupe-
 res opprimuntur iniurijs/attenuant
 exactionibus rapinis multiplicibus ex-
 spoliatur. iubetur in se parcere populi
 et orbem coartare ut poterit istum succe-
 dat heredes. **I**sti namque succedunt omnibus
 iure suo. nec desideratur sollempnitas
 testamenti. **A**b intestato emergunt.
 velis nolis hos habebis heredes.

In secularibus litteris fertur dixisse plato. perinde est cum subditos opprimit magistratus ac si caput corporis intumescat. ut a membris aut omnino aut sine molestia non possit. Hanc autem passionem sine gravissimo dolore membrorum tolerari. vel curari impossibile est. Si vero incurabilis fuerit passio. sic vivere quam mori miserius est. Misere autem nichil utilius est. quam utrumque finire miseriam. Item quoque dixisse legitur cum in subiectos potestas seuit. idem est ac si tutor pupillum persequatur. vel eum suo mucrone iugulet. ob cuius defensionem. ab eodem traditum tibi gladium accepisti. Item namque publicam. seu iure pupilli prelebere est. et eam tunc demum recte procedere. cum caput eius se inutile esse agnoscit. nisi fideliter membris cohercat. Hec ille. Et quod tunc eleganter et vere. Sed ut michi videtur coheretia fidelis et firma esse non potest. ubi non est tenax unio voluntatum. et quasi ipsorum animorum conglutinatio. quam si defuerit hominum frustra sibi congruunt opera. cum dolus in principem pergit sine affectu persiciendi. Simulatores inquit iob et callidi provocant iram dei. neque clamabunt cum vindicta fuerit. morietur in tempestate anima eorum. et vita eorum inter effrenatos. Opibus namque causa prestat. nunc pudor. timor interdum. sed iunctura illa solidissima est que ex adype fidei et dilectionis procedit. et in solo virtute fundamentum subsistit. Opera enim quod morum argumenta se gratiam parant. quam nichil utilius nichil efficacius est ad statum incrementum et processum. Inde illud est imperatoris. vel

si maioris versificatoris egregij. dum tamen inter eos sensisse non ambigunt. Disperit in primis. nam cum vincamus in omni. Hunc. sola deos equat demetria nobis. Neque dubie suspensus agas neque falsus amicus. Humorum ne avidus. quam talia curat. inanes haerebit strepitus. nulla non anxio hora. Non sic exuberat. nec arcustantia pilae. Tutatur amor non extorquetur amara. Hoc alterna fides. hoc simplex gratia donat. Alexander cum hyeme ducentis exercitum resideret ad ignem. recognoscere preterites copias cepit. Cumque conspexisset quendam prope exanimatum frigore iussit eum sedere in loco suo dicens. Si in praesens natus es. in regia sella residisse capitale foret. sed in macedonia nato conceditur. Fertur et aliud de eodem. quod cum virgo eximie pulchritudinis finitime gentis principis desponsata inter captivas adesse nuntiaretur ei absentia summa pepererat. ut ne illam quiete aspexerit. Qua mox ad sponsum remissa universae gentis pro hoc beneficia sibi mentes coaliauit. Sic humanitate suorum alienorum animos sibi iusticia devinxit. Simile est quod scipio affricanus in hispania fecisse legitur. cui cum virgo nobilioris in se deorum admiratione. plurimos oculos ad ducta esset. eam sponso nomine alitio reddidit. adiacens et aurum quod patres in redemptionem captivae attulerant ut esset virginis in dote aut marito in munus nuptiale. Itaque multiplici magnificentia universa gens victa que forte alias cessura non fuerat. et romani imperij populo accessit.

Canullo faliscos obsidentū ma-
 gister ludi liberos falisconū tāq̄ abu-
 landi causa extra murū eductos tra-
 didit dicens. retētis obsidib9 aiuta-
 tem necessario facturā imperata **C**a-
 millus vero nō solū spernit perfidi-
 am. sed restrictis manib9 post terga
 magistrū virgīs agendū ad paren-
 tes pueris tradidit adept9 beneficia
 victoriam quā fraude nō ꝓcipiebat
Nam falisci ob hāc iusticiā spōte se
 dederūt **E**rat quoq; eiusdem
 canulli nō ignobilior titul9. cū enī
 post subactas ciuitates et triūphos
 insignes/militaris man9/iuidia cō-
 citata dāpnat9 et expulsus e ciuita-
 te fuisset/ q̄si ꝓda cōi iūq̄ distributa/
 irruentib9 senonib9 gallis in vrbe/
 et romanis vnde amo miliario vic-
 tis apud flumē albari/ nec in ipsa
 vrbe quicq̄ ꝓter capitolū seuari
 posset et hoc auro dato vt galli rece-
 derent. camillus etiā ingratis cōpati-
 ens patrie/ eos tē cecidit/ autū abstu-
 lit/ romanoz aq̄ilas reꝓortauit.
Unde in sexto virgilij iter ceteros
 eneadas **P**rediscit eneadas referētem
 signa canillū **I**taq; ab exilio reuo-
 catus tercio triūphās vrbem est in-
 gressus et appellatus est secūdus ro-
 mul9. quasi alter patrie cōditoz
Iulius ignius in libro vi. de vita
 rebuz illustriū viroz refert quod de
 fabziao seq̄tur. **N**ā ꝓcedētia plu-
 tarchi in institutione traiani et iulij
 frontini in libro strategematū sunt
Venerūt ergo secūdo legati samni-
 tum ad gaium fabzianū/ multas et
 magnas res memorātes. quas be-
 ne ac beiuole ꝓst reddita ꝓcē sam-

nitibus fecerat offerētes dono gran-
 dem ꝓcunia **E**t orantes vt eā acci-
 peret et vteretur eo q̄ multa ad ne-
 cessitatem victus et splendorē dom9
 tanto viro deesse cōstaret **N**ichil e-
 nim lautū paratūq; erat ꝓ ꝓplitu-
 dine hominis et dignitate virtutis
 fabziaz vero planas man9 ab au-
 ribus ad oculos et infra et deinceps
 ad nates et ad gulā. et ad os/ et de-
 inde ad ventrē et ima deduxit et le-
 gatē in hec verba respōdit **D**ū om-
 nib9 hijs mēbris q̄ attigi/ resistere
 atq; ipare ꝓterō. michi nichil om-
 nino deest ideoq; vob reseruate ꝓ-
 cuniam necessariā vsib9 vestris. nec
 tam quib9 necessaria aut grata nō
 est/ ingeratis **R**omani siquidem nō
 curant habere aurū. s; iperate volūt
 habentibus aurū **H**ec iulius igni9
Ufrōtinus vero refert. quia ad fa-
 bzianū duce romanoz medic9 piri-
 epirotanū regis puenit polliatus se
 venenū daturū piro dū merces sibi
 in qua opere ꝓcū foret q̄sueretur
Quo faanoē fabziaz egere victoria
 suā nō arbitrat9 regi medicū detex-
 it atq; ea fide meruit vt ad amicitia
 am rōnoz appetēdā ꝓpelleret piriū
Doce mea decertēt in casu isto vale-
 ri9 maxim9 et claudi9 quadrigari9
 ꝓtendētes de noie et officio ꝓditorē
Antimocares fuerit iux valeriū ꝓz
 illi9 qui i regis quiuio ꝓaula mimis
 trabat. an scd; q̄drigariū nicias me-
 dic9 nō multū auro dūmō q̄stet q̄su-
 les rōnoz eos sbegisse piriū q̄ ꝓfidi-
 am fuerāt asꝓnati **E**plāz vob q̄su-
 lū ad piriū hāc fuisse q̄drigari9 re-
 fert **C**ōsules rōni salutē dicit piro

regi. Nos p̄ tuis iniurijs continuo
animo cōmoti inimiciter tecum bel-
lare studem⁹. sed cū munijis exēpli
et fidei. ergo visū est vt te saluū veli-
m⁹. quo sit quē armis possim⁹ vicē
Ad nos venit nicias familiaris tu⁹
qui sibi a nobis p̄caū peteret si te
clā interfecisset. **A**d nos negauim⁹
velle. neue ob eam rē quicq̄ expec-
taret cōmodi denūciauim⁹. **P**rimul
etiam visum est. vt te cetera oem face-
rem⁹. ne quid huiusmodi si accidis-
set nrō consilio factum putaret ciui-
tates. sciture q̄ nobis non placet p̄-
missis aut p̄caō aut dolis pugna-
re. **T**u nisi caues iaculis. **Q**uid
referam? **Q**uā cū ei regni medietate
pyrrius obtulisset. vt pacem conditi-
onib⁹ equis admitteret contemptus
est. **D**ed nec regni medietate acq̄e-
uit accipe. vt amicitia p̄mittēt regi.

Cū vero ancas vir p̄stantissim⁹ q̄
romam missus fuerat reuersus inter-
rogatus qualis roma esset. **R**espo-
dit se regum vidisse patriam. eo q̄
fere omnes tales essent illi. e. qualis
esset solus pyrrius in epyro et reliq̄
grecia. **A**udita ergo constātia fabri-
cij inq̄t rex. **H**ic est vtiq̄ ille fabri-
cius q̄ difficilis a virtute q̄ sol a cur-
su suo auerti p̄t. **I**mpator cesar
augustus germanicus eo bello quo
vici⁹ hostibus germania cognome-
meruit cū in finib⁹ copiarū castella
poneret p̄to fructib⁹ locorū que val-
lo comprehendebat p̄caū solui ius-
sit. atq̄ ita iusticie fama oim fidem
astanzit. **Q**uid de cōtinentia dica-
retūq̄ cōtemptu quando quidē plu-
tarchi strategemmatica nō nullaz

missi? **M**arai cathone totē vīno q̄
temiges contētum fuisse tradit̄.

Achili⁹ regul⁹ cū summis reb⁹ p̄su-
isset a deo pauper fuit. vt se iugē-
liberosq̄ tolleraret agello/ qui cole-
bat p̄ vnū villiā. cui⁹ audita mor-
te scripsit senatui de successore sibi
creando et destitutio reb⁹ obitu sui
necessariam esse p̄ntiam suā. **G**ne-
ius scipio post res p̄spere in hyspa-
nia gestas in summa paupertate de-
cessit. ne ea quidē relicta pecunia / q̄
sufficeret in dotē filiarū quas ob in-
opiā publice dotauit senat⁹. **I**te
p̄stiterunt athenienses filijs aristi-
dis post amplissimā rēz amuni-
strationē in summa paupertate de fū-
ti. **H**anibal de nocte surgere solit⁹
nō rēq̄sebat ante noctē / crepusculo
demū socios ad cenam vocabat ne-
q̄ ampl⁹ q̄ duob⁹ lectis discūbeba-
tur apud eum. **I**te cū sub hasdruba-
le militaret impatore plerūq̄ sup-
rudam humū sacculo tectus som-
niū capiebat. **E**milianū scipionē
tradit̄ i itinere cū amic⁹ abulātē ac-
cepto pane vesci solitū. **I**te de alex-
andro macedone dicit August⁹ cesar ni-
nini abi erat atq̄ vulgat⁹. fere seu-
larium panem et pisciculos minu-
tos. **A** caseum bibulum manu pres-
sum et fias biseras virides maxie
appetebat. **V**escebatūq̄ ante cenā
quocūq̄ tempore et loco stomach⁹
desiderasset. **V**nde ipse in quadam
epistola. **N**ec iudeus quidem nuti-
bei tam diligenter subbatum ser-
uat quā ego hodie huai q̄ in balne-
o p̄t⁹ horā p̄mā noctis duas buccel-
las māducaui p̄s q̄ vngi ināpetem

Nam quoque atissime remittebat dum
 iniuriantis animum videret immu-
 tatum. Et sicut ipse dicebat celeris
 quam asperagi coquantur. Hoc enim
 verbo rei festinate velocitatem/sole-
 bat exprimere. In sermone siquidem
 et hoc et quedam alia notabiliter u-
 superauerat. quod littere eius antigraphae
 ostendunt. in quibus cum ali-
 quid nunquam futurum credebatur. illud
 forte dicebat ad kalendas grecas
Masinissam nonagesimum etatis
 annum agente meridie ante taber-
 naulum/stantem vel ambulantem
 capere abos solitum legimus. **G**ai-
 us curius cum vicis ab eo sabuniz
 ex senatus consulto ampliaretur ei
 modus agri quem consummati mili-
 lites accipiebant. gregalium portio-
 ne contentus fuit malum auem di-
 cens cui non esset idem quod ceteris
 satis. **U**niversi quoque exercitus se-
 pe notabilis continentia fuit sicut e-
 ius qui sub marco scauro insignem
 gloriam meruit. Nam memoie tra-
 didit scaurus continentiam milita-
 rem. pomiferam inquit arborem quam
 in pede castrorum fuerat complexa
 metatio. postero die continentibus
 encatoribus et abeuntibus nobis/
 intactis fructibus exercitus reliquit
 indemnem. **A**uspicijs ergo impe-
 ratoris cesaris domitiani augusti
 germanico bello quod iulius caesar
 in gallia mouerat lingonum opulen-
 tissima ciuitas que ad auilem desci-
 uerat. cum aduenientem ab exercitu
 cesaris populationem timeret quod
 praeter spem inuolata nichil ex re-
 bus suis amiserat ad obsequium re-

data septuaginta milia virozum ar-
 matorum tradidit michi. **I**naluis
 munus qui corintho capta non
 italiam solum. sed etiam prouinciam
 tabulis statuisque exornauit atque ni-
 hil ex manibus tantum in suum con-
 uertit usus. ut filiam eius inopem sena-
 tus ex publico dotauerit. **C**onstan-
 tia quoque cum ex pluribus strategem-
 matibus pateat. in virtute romano-
 tum maxime claret. **E**orum siquidem
 magnificentia et virtutes si omnium
 gentium hystorie reuoluantur. nichil
 claris lucet. **D**edat hoc amplis-
 simi splendor imperij. quo nullum
 maius ab exordio neque maioribus
 incrementis processu continuo dila-
 tatum humana potest memoria re-
 cordari. **N**am et quiete libertatis/
 iusticie cultu. reuerentia legum. fini-
 timarumque gentium amicitijs. ma-
 turitate consiliorum. et grauitate ver-
 borum et operum obtinuerunt. ut or-
 bem sue subicerent ditioni. **D**ed
 quia de constantia eorum ceptum.
 vnum de strategemmatibus iulij stro-
 tini pro multis ponatur in medio.
Cum itaque vrbis menibus hanibal
 assideret ostentande fiduciae gratia.
 supplementum exercitibus quos in
 hispania habebant diuersa portia
 miserunt. **I**dem agrum in quo cas-
 tra hanibalis erant. de funto forte
 domino venale ad id precij licet perdux-
 erunt. quo is ager ante bellum veni-
 erat. huius dum a hanibale obsideretur
 et ipsi obsiderent capuam. decreue-
 runt ne nisi ea capta reuocaretur in-
 de exercitus. **C**epit vlij. **Q**uare
 traianus videtur omnibus preferendus

Nunc autem ut in traiano plura
chi strategematis ponatur
modum tante fortitudinis
et autilitatis fuit / ut romani imperij
fines . qd post augustum defensum ma-
gis fuerat quam nobiliter ampliatus .
longe lateque diffunderet . Etiam tamen
militarem moderatione superavit . ro-
me et per prouincias omnibus se equaliter
exhibens / amicos salutandi causa
frequentans . vel egrotantes . vel fes-
tis diebus cum eis dem indiscreta vi-
assim hinc quibus de hinc et eorum et
vestibus indifferentem vestes publicas
et prouincias / ditans omnes / immunita-
tes ciuitatibus largiens / relaxans tri-
buta prouincijs / nulli grauis / carus
omnibus . adeo ut usque ad matrem etatem in
senatu non aliter prouincias acclamaret
Felicior augusto . melior sis traiano
Die itaque memorie eius delatum
est et opinio bonitatis eius in tan-
tum preualuit . ut amicis laudantibus
vel assentantibus / occasionem mag-
nificentissimi presteret exempli . **R**ec-
te laudatur in iulio animi magnitu-
do inuicti / et efficacia operis . cum illius
mens et manus ad fere impossibilia
sibi suffecerint . Quantus in arma-
ta militia extiterit . non modo galli-
britones que primum ab eo subacti . sed
tota ciuile belli fortuna et cesaree
domus series protestatur . In littera-
torio studio tantus erat ut quater-
nas simul dicitaret epistolas Quis
in iuris ciuilibus pericia fuerit . veteres
romanorum indicant leges . Potest
ingenij vires que iugiter in philosophi-
a exerceant / predicant et extollit ut sa-
la inuentio bisexti . Quod autem omnibus

mirabilis est amoribus et negoti-
is simul operam dabat et in singulis
que aggrediebatur tantus erat ut
ei solis vacare crederetur . **E**mul to-
tus erat singulorum et omnium . Lau-
des vero augusti / totius orbis con-
lebrat . et cum amor humani gene-
ris / suas . delicatas iocunda mediocritate ve-
neratur **E**go hinc omnibus proferte tra-
ianum non dubito . qui in solius virtutis
cultu regni constituit maiestatem . **E**-
thiam iuxta que recte fecerit regem arbi-
tratur . **T**ale est illud quod sub no-
mine theodosij precipit claudianus
Tu licet extremos late dominare
per indos **T**e medio te mollis arabes
te seras adoret . **S**i metuis / si pra-
ua cupis / si ducere ira . **P**erueni pa-
nere iugum tolerabis iniquas . **I**n-
terius leges . tunc omnia iure tenebis
Cum poterit rex esse tui prouinciarum / usque
In priora dat suadetque licentia luxu-
mlecebris effrena fauet tunc viuere cas-
te **A**spice autem prouincias veni . tunc dum
ire **C**onsule autem pena patet . sed prouincias
motus **D**ecet tibi quod liceat . sed quod fecisse
decebit **O**ccurrat mentem domus res
perit honesti **U**t vero in laude tra-
iani facilius acquiescat que alios ei pre-
ferendos opinatur / virtutes eius legi-
tur commendasse scissimus papa grego-
rius . et fusis pro eo lacrimis inferorum et
persecusse incedia domino remunerate in-
mia uberi iustitiam quam vidue scienti
exhibuerat traianus **C**um enim memo-
ratus imperator iam equum ascendisset ad bel-
lum profecturus / vidua apprehensa prope eius
miserabiliter lugens sibi iustitiam fieri pe-
cunt de hinc que filium eius optimum et ino-
centissimum iuuenem iniuste occiderant

Tu inquit anguste ipeas . 7 ego te
atroce iunia patior Ego inquit ipea
tor satisfacta tibi cu rediero Quid i
qt illa / si no redierit Successor me9
ait traian9 / satisfacta tibi Et illa
Quid tibi pdere . si ali9 bnfecerit ?
Tu in debitor es scdm opa merce
te receptur9 Fraus vtiqz e nolle red
dere qd debet . Successor tuus iniu
ria patientib9 pro se tenebitur Tu
non liberabit iusticia aliena . Bene
agetur cu successore tuo si liberaue
rit seipsu . Hys verbis motus impe
rator descendit de equo 7 causa pre
sentaliter examinavit . 7 ad digna
satisfactione vidua consolatus est .
Fertur aute beatissimus papa tam
diu pro eo fuisse lacrimas . donec
ei in reuelatione nunciatu sit traianu
a penis inferni liberatu Sub ea ta
men conditione ne ulterius pro ale
quo infideli deu sollicitate presume
ret . Unde merito prefectus alijs .
cuius virtus pre ceteris ita sanctis
placuit . vt eoru meritis solus sit li
beratus . Et hec quidem de capite
reipublice dicta sunt . **C**aplm ix .
De hys q i republica obtinet loa
cordis . et q unq arredi st a consilijs
ptatu 7 de timoe dei 7 sapia 7 phia
Ordis locum auctore plu
tharco senat9 obtinet De
natus vero sicut malceib9
placuit officij nomen est et habet
etatis nota **D**iquite sic dicitur a se
nectute Cum vero athenienses ari
opagu dicebant . eo q in illistotius
populi virtus consisteret . Et cu ab
eis predaca plurima inuenta sint .
nichil salubrius . nichil gloriofius .

institutu est q senat9 Quid eni no
bilis est cetu senu . q emeriti a vul
garibus officijs ad consilij 7 regim
nis officiu trāscūt . 7 in marado eoz
pore exerūt mentis vires ? **E**o sapi
entia magis apti negocijs . quo in
exercacijs corpis min9 possūt **E**oz
vitiqz tant9 honoz extitit apud gre
cos . vt duces reipublice nusqz proce
derēt / nichil egregiu ageretur . qd se
nes instituti non inducerēt aut pro
baret . **E**t quod magis est ab imāo
vrbis cōdite noia eozū autis litte
ris scripta sunt . **X**piqz ptes cōscrip
ti ab oibus appellati qui alios sapi
entia etate 7 affectu paterno prece
debant **P**enes istos consiliozū erat
auctoritas 7 oim publice gerendoz
Ceterū licet ab etate nois vide
atur esse origo hāc ego arbitoz tā
corpis esse q mentis **E**tas namqz
mentis sapia est . in qua oim officio
tū cōsistit distributio et artificiu toti
us vite . **A**rs nāqz recte viuendi vt
stois placet . ars artiu est . **N**ullā
vero esse arte maximā rerū . cū in
minimis quoqz arte esse nullus ig
nozet . opinio est hoim parū cōsidera
te loquetū et in maximis reb9 errā
tū . oia mag9 pro libito stotentū
q p veritate . **E**st aut vt antiquis
phis placet sapia rerū diuinarū et
humanaz pncps . 7 gerēdoz omū
tendozqz scia **H**uc vō insistere phi
losophari est . eo q phia sit studium
sapie vt ergo antiquis placuit ad
hostiū sapie phia pulsat . **E**t cū ei
aptū fuerit / anima . rez luce . dulcē
illustrata . nomen philosophie eua
nescit . aut sicut pspiciāozibus visū

est. volūtatē appetitus impletur. cū
flos studij vergit i fructū. nā phie
finis sapiētia est. **P**z nescio quonā
pacto iā versamur i sine illi9 cui9 mi
cū nōdū agnouim9. qd in reb9 dñi
b9 potentissima ps esse censetur. ve
tumptamē q̄ finē nouit. iniaū igno
rate nō p̄t cū radix inieij p̄ multipli
tes v̄tutis tranites vsq; ad coronā
finis. fructus q; dulcedinē. viuacita
tis sue soliditate p̄transcat. **E**cce in
quit beat9 iob timor dñi ipa ē sapi
entia. 7 recedere a malo intelligen
tia. Aliam vero radicē sapiētie nūq̄
inuenio cū in eo p̄sentiat oēs. q; in
cū sapiētie dñi est timor. Timor
ergo iniaū 7 in timore p̄cessus est.
7 omniū v̄tutū culmē. siue illud ca
ritatem. siue sapiētiā dicas. nō vsq;
q; alienū est a timore. **F**iliāli. cer
uilem diuide. i hoc iniaū. in illo sa
piētie p̄stitue p̄fectum. 7 ex iū p̄fec
tionē. Quocūq; mō se lux9 verborū
extollat. verū est. qz sapiētia inia
tur in timore. 7 q; scūs timor dñi p̄
manet in seculū seculi. **M**anet itaq;
radix. 7 incrementū grē inualescēs
in ramos v̄tutum profiat / 7 vis
ei9 ad fructū perfecte caritatis vsq; p̄
tingit. q; penatū nescit aulcos / cum
nō sit metus in caritate. q; penā ha
bet. 7 est timoris indiaū q; bona o
pera iugiter facit. 7 iusticiē p̄tinens /
eādē apphēdit. **M**et9 ergo v̄
detur cedere / dū grā profiat ad v̄
tutē. qz nō iam timet seruiliter. qui
filiāli affectu ad reuerētiā. 7 bona
opa inātatur. **S**emp inquit beat9
iob. quasi tumentes flux9 super me
timui deū 7 pondus eius ferre non

potui. **V**tiq; se non quāq; / dicit timis
isse. sed semp. **E**t cum p̄fectum esse
nō dubitas. cui ipi9 dñi testimonio
vix similis nō erat in terra. **N**ec eū
metu penatū / caritate deducta / credi
bile est a malis tempasse / quē in p̄
fectione iusticiē fuisse nō ambigis 2
sūnatū. **N**am in p̄mēdatione timo
ris sermo proecessit. 7 nōdū innotuit
qd sit timor. sed v̄tinā p̄sistat in cor
de cui9 appellatio tocens versatur
in ore. **D**icni mentē illic tetigent li
gua efficac9 / 7 sibi salubzi9 dispu
tabit. **N**am in ore frustra volūtatē
verba; si virtutis deficiūt opa. **E**st
aut timor dñi sicut beatissim9 papa
gregori9 asserit nichil eoz q; agen
da sūt p̄termittere. **H**oc v̄tiq; p̄
nuttiē; qd nec ope nō volūtatē iple
tur. **Q**uicquid enī vis 7 nō potes.
factū de9 reputat / eo q; volūtas ple
na / toc9 opis mercedem consequitur.
Certū est at qz q; deū timet / nichil
negligit / 7 bona facit. **Q**ui vero di
ligēt oia iuestigat. 7 cognit9 reb9
q; sunt agenda exequitur. **P**roculdu
bio sapiēs ē. 7 aptissim9 p̄silys p̄n
cipū. vbi tanta mozz grauitas inno
tuerit / etatē corpis frustra q; q; cau
satur. **H**ic est enī senex quē p̄cligē
dū p̄silys / sapiētie monita docēt. **N**ic
ei **V**eneat9 venēabilē nō diuturna
neq; numerō ānoz p̄putata. **G**lā
senū caniaēs. **C**ani sunt sēs9 hoīs
et etas senectutis vita imaculata.
Beat9 plane q; hāc apphēdit etā
tem. vt de inocentia vite / cōscientie
sue testimonio gaudeat. **P**z dicit
forte. **Q**uis ē hic 7 laudabim9 eū?
Vtiq; non eū arbitror expectandū

tandis consilijs qui pacem non fecerit. sed que peccare non iuvat. q̄ peccatu oderit/virtute gaudeat. Et ea magno desiderio concupiscat hoicem scilicet bone voluntatis. **P**ed nec istud ad unguem refectum est. benigni oei potius dicitur minuetur. q̄ non simpliciter: sed alioz collatione innoens videatur. Quis enim gloriabitur se usque castu habere cor: et astra munda non sint in conspectu illius q̄ in angelis suis reperit pravitate. Iniqui ergo arcedi sunt/supbi/ et ova et/ et omnis huiusmodi pestis hominum. **N**ichil enim priviosius iniquo divitis consiliario. **O**mnis inquit custodia/serena cor tuum. qm̄ ex ipso vita procedit. **E**st itaq; providendum pravitatis consilii eius idigeat. ne aliena imoderatius concupiscant. quod etiam ad eos usque protenditur qui in corpore reipublice interioru obtinent vicem quos questores et committentes et tenui privatatum comites esse potest diximus. **N**ec enim omnia ad sacietate reficienda sunt. et hac ex necessitate et usu / habita ratione personatum / oportet interpretari. **S**i enim avidius reficiantur et minus digerant generant morbos. aut incurabiles aut difficiles. **I**mpossibile siquidem est que ipse iustitiam. et pecuniam sequi. aut enim uni istoz quilibet adherere. et alteru contempnet. aut torquebitur altero/melioris experit. **Q**uare naq; / teste sapientia. nichil scelestius et nichil iniquius q̄ amare pecuniam. **H**ac enim aiam sua venalem het. et in vita proiecit itima sua. **E**t forte ideatates corporis constantis soliditate

tem/ et extreme curis claustrum / natura diligentissima parens / arcuiposuit intestinis / quo adversus oem exteriorem violentiam fieret tutiora et eis quod necesse est ministrat/ nec unquam sine salute sue dispendio exterioribus exponuntur. **O**portet autem in republica hanc nature officinas servari ymaginem. **E**t huius necessitateu copiam de publico ministrari

Capitulum p. De lateribus potestatu. quoz necessitas explenda est malicia reprimenda

Sed et in lateribus huius scilicet q̄ principibus debent assistere. **H**ec nature formula servanda est. **C**onstat ei qz a juveni mores formantur: qui tangit picem in quibus est ab ea. **Q**uare q̄ tacta liuore duat ab vna. **N**ec domi illoz iustitiam esse credas aut veritate aut pietatem apud quos vides omnia esse venalia. **E**piscopus ipse exclusus est. et si pulsatus ad hostium. non aperitur ei. **F**ugit et fugant gratiam. qui oia ad parum. et gratia facit nichil. **S**i p̄ces porrigende se si causa examinanda si executioni mandata sententia/ si conficienda cautio/ oia numero agit. veritas cetera est. pietas manca. **D**um quantum quisque sua numero servat in archa tantum habet et si dei / contempnere fulmina pauper creditur atq; deos diis et innocentibus ipsis. **Q**ui coruptior moribus. et corruptior muneribus apud istos beator est. **S**i principum manus euaserit. gradis tibi restat via ardua et ardua. **A**ntequam torques extremos fugias sudandum est tibi

Ecce instrumēta tua consistat cōss9.
Si eū salutare licuerit pro magno
reputa. **S**i cedula nō attuleris stus
tra accedes. **S**i autē attuleris inuti
lis est. nec acquiescet. ut man9 no
bilis viāo membrane degeneret.
Quid multa? **Q**uā necesse est com
parari. cū nec opera nec calami9 aut
sepiole aut nigre lolligim9 suxus
tibi constet inept9. **P**ed et ipas sil
labas et apices. nisi eū tibi propiā
um feceris. sic distorquetur. tot tibi
verboz ponet tendiailas. ut p pa
ce bella. pro quiete litigiū. amia in
strumēto videatur inscribere. **S**i an
gulū forte tibi venisti9 fuerit. si unā
soziū apaus. si qd in minuta supel
lectili decenāus. rebus eius cōnume
ra. nisi tibi pite velis opera et impē
sam. **A**ut enī precibus extorquetur.
aut eas liberalitate puenies.
Tandē pillcū qualecūq; sit aspro
tabit amicus in memoriam tui.
Nam a cōsso disgrederis. **N**z tibi ig
nis purgatorioz iminet. **D**uperest
regento quē multa sollicitabis istā
tia. et magno artificio/gestus/pre
cū 7 munerū/ut te clauso labello re
spiciat. **T**unc de singulis verbis/
in consiliū itur/deliberationi prescri
bitur temp9 et apices singuli ponū
tur in statera. **N**isi enī premulseris
occurret tibi non fideliter rei geste
concepta series/aut stilus incautus
oberit aut a publica forma notarij
vel scriuarij diuersē benignitas.
aut negligentia iuris. et aliquis se
per nod9 peania vindicē indigebit
De vero minimū ledat. longa ex
pectatione torqueberis/dum differ

tur quod negari non potest. **E**xper
to crede. in manus eoz milies inā
di. et ut aliquid de fabulis mutue
emur. **P**robitoz uninitis cacon qui
nemini peperat vnq; istis longe de
mentioe est. **D**ixit siquidē vel trien
te solet esse content9. **A**t isti asses ut
tegroz sibi multiplicari iubent.
Hec quid est q; apud curiales oīa
queroz esse venalia. cū ea eāa que
non sunt/reū salicet pziuatōes/ve
nalitio cōstat esse obnoxias? **N**on
opus non sermo gratuitus est non
taetetur nisi ad precū. **D**ilenāū nā
q; res venalis est. **H**oc forte a demo
stene acceperūt qui cū anstodumū
auctozē fabularū interrogasset quā
tū mercedis ut ageret accepisset. 7
rēnderetur ei talētū. **A**t ego inq; de
mostenes pl9 accepi ut tacere. **C**au
sidioz siquidē est lingua dampnifi
ca. nisi eā (ut diā sola) funib9 argē
teis vincias. **N**ec vnū (nisi forte po
tentissimus sit) ppiat illaqueare mu
neab9. qz in quo vni9 tibi conālia
tur grā. alioz iuidia cōātat. sibi
nā p preptū arbitrat. quod alijs
erogatur. **H**oc autē a maximis pe
tā. ite ad minimos. qui nisi mulce
antur obsequijs. et reficiantur munc
tibus. sibi fieri iniuriā suspiciantur.
Maxima queq; dom9 seruis est ple
na superbis. et eadē cupidis plena
est 7 auans. **A**lli tamē perniciosius
noēt inter oēs curie nugatores. q
sub pretextu libertate 7 honestate/
miserie solent ioptias colorare/qui
nitidiores incedūt. q splēdid9 cpi
lantur. qui propriā ad mensā sepi
us extraneos compellunt accedens

Humaniores domi. foris benignio
res. affabiliores in sermone. liberi
ores in sentencijs. in proximorum
cultu munifici. 7 omnium virtutum
imitatione precati. **U**t enim ait e
thicus. totius iniusticie nulla est ca
pitalior q̄ eorum qui cum maxime
deapiunt/ id agunt vt boni viri es
se videantur. **H**is utiq; 7 virtutis
umbra licentiam facit. 7 vnde vir
oportuerat spectari veniam. gloriā
assequuntur. **P**ossunt unpune plu
rima extorquere qui paruo non pos
sunt. ymo nō dignatur esse contenti
Notum quide est q̄ generale puer
biū. quia seruiet eternū q̄ puo nes
cet vti. **N**e tamē cū hys me bel
lum inexorabile gerere putes. mune
ra curiales licēter accipiant. dū nō
extorqueat impudēter. **B**udor autē
abiatur. simul ad exactiones ventū
est. **V**erbū iquit verecū dum supplicia
ac submissa voce dicendū/ rogo/ nec
gratis tulit/ qui cū rogaret accepit
His enim enut/ q̄ rogat. **A**d rei nā
q; vel spei precium verecū diam ven
didit. munus vero iuste reprehensiois
nō habet notam. quod deuotio libe
ralitatis obtulit. nō improbitas de
precantis extorsit. **I**ta tamē vt mi
quoz munera nō acceptet cum in
grati hominis sit votis non fouere
beneficiū/ 7 impium pro muneri
bus iustificare (dicente domino) sit
iniquū. **U**tq; beneficiū accipere/
est vendere libertatem. et dedecens
est seruos esse. qui debent alijs im
perare. **V**erumptamen 7 cause
ratio habenda est/ et p̄sona. vt nec
a turpi nec turpiter accipiatur qd

ex loco 7 tempore et modo/ latius
oportet inquiri. **N**am plerumq; a
manu. plerūq; a causa. a tempore
interdum. interdū a loco. vel modo.
splēdent munera. vel forte scūt. **N**e
improbitas curialium eo vsq; incu
it. vt de testimonio q̄ sciente. de ve
nustate morum. de odoze opiniois.
de sinceritate cause. de torrente elo
quente. nisi p̄cio interueniēte. quis
frustra confidat. **I**pse licz venias mu
sis conuulat9 omere. **S**i nichil attu
leris ibis omere foras. **N**ō modo
leones 7 tigrides/ eloquētie benefi
cio lenisse dicit9 est oepheus. s; apud
ipsum ditē vox dulci9 porauit/
canemq; trāpiti9 extorauit causa fa
uorabilior/ vt admissā semel eundi
cen contra morē inferozū licēter edu
cere. **T**u vero licet oepheus sis aut
arion vel ille qui solo testudinis so
no saxa vt dicitur emolliuit. nichil
apud curiales efficias. nisi plūbea
coz corda aureo vel argenteo mal
leo vanitatis vel cupiditatis inuide
emollias. **I**ndemētia cerberi omēs
abhorēt. ego me credo vidisse hosti
arios cerbero duriores. **A**pud infe
ros tamē cerber9 vnus est. **Q**uot
sunt diuerticula curialium tot cerberi
sūt. **A**triēses quoq; cerberos sustine
bis. totāq; familiā que semp / aut
mordet. aut latrat. **O**mnes vero
quotquot sunt in vno medico au
diere dicentes. **D**um dolet/ accipe.
Facturi etiā/ si sibi expedire credite
runt vt doceat quod sanum est. **I**n
vno tamen eos pijsimos esse mira
beris q̄ q̄relas libet audire. fouēt
huiliorz causas/ et eo vsq; p̄dānant

afflictis. dū exhauriāt loculos ple-
niores. Nam quocūq; modo causa
pcedat. hoc semp agitur. vt loculi
impleantur et si auaritia nequeat sa-
ciari. Quisquis in istoz man9 in-
dent. si penitens inuenitur. opinor
hec tormēta ei sufficere posse ad ve-
niam. Nichil adeo graue est qd hic
expiari nō possit. Quid enī miser9
est q̄ supbis assidere lumbib9. p̄ter
grediētū tolerare fastum. et contēp-
tibiū calcari contēptū. perferre mo-
lestias exassoz. / et ab indignis que-
uis indigna perferre? **Socrates** cū
cum alapiades interrogaret quare
pantippem vxorē admodū mōrosā
iurgiosā. et que die noctuq; mulie-
bribus scatebat molestijs. domo nō
abigeret. inquit. Cum talē dami p-
petior insuesco et exercior. vt cetero-
tū quoq; foīs petulantiā et iniuriā fa-
ali9 ferā. **Veteri** celebraz p̄ouēbio
quia vacare man9 / temeraria petitiō
est. et p̄fecto importun9 p̄ccator
est. qui dādas res ad verba cōfidit.
vtrobiq; enī scilicet apud curiales et
medicos obtinet. **Pro** solis verbis
mūtatis vtimur herbis. **Pro** caris-
tib9 pigmētis et spaciab9. **Int** ali-
os enī benigniores sūt q̄ minimū li-
cet possint fere oēs p̄ni sūt ad nocē-
dū. qd cuius lōge faali9 ē. q̄ p̄des-
se. **Exerceant** ḡ nūdinas suas. locu-
los alienos exhauriāt. faciāt suos.
possideāt pecunias quantū possunt.
mōtib9 autū exequēt. nec ament
aliquē. nec amentur ab vllō. **Sunt**
āmirationi ignotis. dū domesticas
sunt odio vel contēptui. **Tale** ali-
quid in veterū romanoz scriptis in-

uenies. **Cū** public9 aineus graui9.
aut si alio pot9 dicit noīe / arguēt
ab amias q̄ vxorē formosā. castā et
nobilē repudiaret. **Espondit** et hic soc-
er9 que cernit. nou9 elegans. et in
spectozib9 oib9 placēs est. s; nemo
scit p̄ter me solū vbi me p̄mae
Legitur in libro numeroz q̄ cū
madianitis fornicās isrl / indigna-
tionē dñi puocauerit donec sinees-
zambzi filiū salū cū suaba mada-
nitide educto ense trāsuerbeauerit.
et in occasu nocentū qui euit ira dei
Fact9 est ergo sermo dñi ad moyse
dicens. **Tolle** autos p̄nāpes popu-
li et suspende eos cōtra solē in pati-
bulis. **Peccauerat** quidē plūs. et
fornicatio p̄nāpū non exprimitur.
rapi enī p̄cipiūt p̄nāpes ad patibu-
lū. et in pena eoz / quies delinquē-
ti populo repatur / eo q̄ ex negligē-
tia p̄sidentū sepissime puenit exces-
sus subditoz. **Refert** itaq; potesta-
tis istoz cohibere maliciā. et eisdē de
publico puidere vt omnis grassan-
di occasio subtrahatur. **Quod** etiā
in iure romano antiqui9 cautū est.
Alioqui auctoz videbitur malefici9
q̄ p̄termisso officio emendare con-
tempnit. **His** enī flagellis hoīm.
inocentūq; tortozib9 / quo p̄darioz
et potētor. eo plenior et p̄nāosior
curia est. frequēs etenī est. vt curia
reapiat. vel faciat viāosos. **Apud**
quos inualescit audacia delinquēdi
cū ex familiaritate potētū vicijs in-
dulgetur. **De** et de añ acta vita ai-
iuscūq; frustra p̄sumit cū int curia
les vix possit inocētia r̄tineri. **Quis**
est enī cui virtutē nō exauriāt curia

pena
est. m
tunc
ait sap
homo
Omi
ois ho
ad sim
homo
agno a
mto: u
De or
tum: /
oportet
volūm
q̄ uan
tus et
S
in uer
hic
notān
quod u
medim
ten nō
vna r̄
tatur
ignoz
Fris
at ign
ignoz
Da
fret m
exal
tati se
ē alia
p̄nāpe
cū ipm

Hum nuge? Quis est tantus. quis tam solidus. ut corrumpi non possit? Optimus est qui resistit diuiciis. qui valdius. qui corrumptur minus. Nam ut sic virtus incolumis a curialium via diuertendum est. Proinde quisquis hoc dixerit. et prudenter curie naturam expressit. Exeat aula. qui vult esse pius. Unde eleganter fons salmaris in fanna molliam insignis esse apparet. Et enim in fabulis est vnda illius asperior deora est. gustu dulci. suavis tactu. et oim sensuum usu gratissima. sed tanta molliam ingrediens enervat. ut viris effeminate. nobiliores admat sexum. nec ante quisquam egreditur quam superat et doleat se mutatum esse in feminam. Aut enim ceteris oino sexus in deteriori degenerat. aut veteris dignitatis aliquo manente vestigio hermostoditu induit qui quodam delinquente nature ludibrio sic utriusque sexus ostentat ymaginem. ut neutrus retineat veritatem. Hac autem poetia nube signi nugarum curialium representatur ymago. qui viros abieci virtute emolliunt. aut ymagine retenta puerant. Qui curialium ineptias induit. et philosophi et boni viri officium pollicetur. hermostoditus est. qui duro vultu et hispida muliebri deturpat venustate. et virum muliebribus polluit et incestat. Res siquidem monstruosa est philosophi curialis. et dum utrumque esse affectat. neutrum est. eo quod curia phiam excludit et ineptias curiales plus usquequam non recipit. Non tamen ad omnem curiam appatio transit. sed ad illam duntaxat que insipientis diste

peratit arbitrio. Qui enim sapiens est. nugas abigit. componit domum. et vniuersa illius subiacet rationi. Et enim ait sapientia que communicatio sacro homini ad canem. aut luci ad tenebras. Omne animal diligit simile sibi. et ois homo proximum suum. Ois caro ad simile sibi coniungitur. et omnis homo sociabitur simili sibi. Si lupus agno aliquando communicauit. sic peccator iusto. **Capitulum vnde amum**
 De oculis auribus et lingua potestatum. et de officio presidis. et quod iudicis oportet habere iuris et eam noticiam voluntate boni. et potestate exequendi. et quod iuramento debet esse legibus alligatus et a sordibus munerum alienus.
Sequitur oculorum aurium et lingue collatio quam in presidibus prouinciarum consistere superius dictum est. Preses igitur est. qui in iure redendo prouincialibus presidet. Hic autem equi et iniq. debet habere noticiam et facultatem et animam etiam quod iustum est exequendi. Nam sicut medico cunctus mortalitatis imputari non debet. ita si quod triste per impetritiam eius contigerit. ei merito imputatur. Sed si nouit et non vult. non ex ignorantia. sed ex malicia contempnatur. Finis siquidem verius quam dampnatio est. licet ignari mitius puniatur nisi forte ignorantia negligentia parauerit. Nam si ignorantia iniabilis est non affert mortem. sed ab innatis tenebris excusatur. Si vero scit et vult equitati seruire. nec potest. non tamen presidis est culpa quam principis. Sed ad religionem principis huiusmodi pertinet certissimum est. cum ipse iuris oportet habere noticiam.

voluntate boni. vires exequendi. et sa-
cramento debeat esse legibus obliga-
tus ut sibi omnino illicitum nouerit/
ab eorum sinceritate: diu exere. **N**auis
de sapientia eius. sapientia docet.
Iudex inquit sapiens iudicabit po-
pulum suum. et principatus sensati sta-
bilis erit. **D**ecem iudicem populi sic et
ministri eius. et qualis rector est ci-
uitatis. tales et inhabitantes in ea.
Non et iure notitia necessaria esse et
vires necessarias non tamen dicens.
Noli querere iudex fieri. nisi valeas
virtute irumpere iniquitates. ne for-
te extimescas facere potest. et ponas
scandalum in agilitate tua. **N**on pecces
in multitudine ciuitatis. nec te imit-
tas in populum neque alliges duplicia
peccata. nec enim in uno eius immunis.
Noli esse pusillanimus in aia tua
exorare. et facere elemosinam non des-
picias. **N**e dicas in multitudine res-
picias de meorum munere. et offerre
te me deo altissimo. suscipiet mune-
ra mea. **N**on irascas hominum in ama-
ritudine anime sue. est enim qui hu-
liat et exaltat arcus peccator deus.
Ex hijs diligenti lectori occurret. quod
voluntas boni non minus iudicia ne-
cessaria est quam notitia vel potestas. cum
non modo de suis. sed ex alienis delictis
teneatur. et duplicia suorum et alio-
rum premitur onere ut nec in multitu-
dine munerum aera mundicia volunta-
tis sit ei fiducia ante deum. **V**nde et
plato egregie quidem et luculenter si-
tenti audiatur. eos qui de reipublice ge-
rendo magistratu contendunt. ita inter-
se versari assent. ut si nautae sub adu-
sa tempestate decertent quis eorum de-

beat potissimum gubernare. **I**n quo
fortunae calculo aut nullus aut raris
Idemque temerarius est qui sine arte
et iuribus vendicat magistratum. **E**t in
eo quidem tempore nichil miserabilius vi-
di quam iudices scientie legum ignaros
bonae voluntatis inanes. quos quin-
at amor munerum et retributionum. id
iurum quod habent in obsequio auaritia
et iactantiae. aut carnis et sanguinis
exercentes et a necessitate sacramen-
ti legitimi absolutos. **E**x quo pla-
num est. principes qui eis ordinariam
iurisdictionem attulerunt iuris esse ig-
naros. vel contemptores. **D**ecem quae
quid de pericia iuris dicamus. aut
de iuribus exequendi. iudicem oportet
esse religiosissimum. et qui omne
iniquum morte ipsa magis oderit.
Quia ergo praesides ordinariam habent
iurisdictionem potestatem. ipsorum et iu-
dicialium aliorum una est speculatio et
quod de hijs dicitur. facile ad aliorum
consequendam trahitur. **E**st itaque pri-
mum quod ex necessitate officij verusque
inducitur ut iustitiae in omnibus pare-
atur. et nichil eorum que faciendum sunt
fiat ad praui. **N**am quod iniustum est vbi-
que non licet. ut nec per temporali vita sine
vi licet. **Q**uod vbi iustum est. mer-
cedis intentum non indiget cum per se
fieri debeat. et iniquum sit vendere quod
debetur. **I**ustitiam ergo vendere in-
iquitas est. **I**n iustitiam iniqua insan-
a. **N**ec siquidem vbique reprobata
est. ut nusquam esse debeat. illa vbique
debita est. ut sine scelere vendi non
possit. **N**eque enim balaam ex eo cul-
patur quod populi dei causam dampna-
uerit aliudve dixerit quam quod dominus

+ 8

79
fuit
de m
nic h
mpe
de t
lis. a
li em
Quid
mudu
aime
mudu
na ob
milit
cibus
d/ qu
fodda
guit
ti. ign
tibus
ros. on
tuum
um. in
cy per
de no
tinas.
quo in-
ex fode
dum. f
fructus
nature
bus pa
dum et
esse ip
tatis et
quos et
re opp
quo ill
puden
aut iust
i quo

inspirabat. sed quia auaritia ex-
 catus infidelium causam instruens
 quomodo ad puocanda iram dei de-
 linqueret israel dicante malicia p-
 curauit. **S**uerebat ergo quomodo ius-
 te iustificaret causam impij. **U** qua-
 si illuso deo gratiam ei9 subtraheret
 electis. Aut si aduersa iustificari non
 posset causa. hoc salte agebat. ut et
 ab ista recederet deus. **C**opugnati-
 bus namq; iniquis vincere ut dicitur
 p-feruit. q; vici9 superior est. **B**a-
 laamitas videas plurimos. qui li-
 cet iniqua nolunt ferre sententiam/
 corrupti tamen munerib9 iustitiam
 partis vni9 in altera q;uis arte tras-
 ferre moliantur. **N**on facile dixerim v-
 erum sit nequi9 licet venditor iniquita-
 tis malitiam suam fallaciae colorat.
Potest tamen videri nequior. qui
 officij sui pncipem et reginam. cui si-
 des famulatur. quasi merca in foro
 distrahit. ac si seruus infidelis dnm
 vendat. **O**mnis etenim magistratus
 iustitiae suae famul9 e. **C**onstat at quia
 equitas alienatur a venditore. licet
 ad emptorem non transeat. et empti
 iniquitas sic ad emptorem transit. ut
 nequior a venditore recedat. **U** qd
 in alijs tractibus non repitur. sol9
 ille iustitiam vendit q; non habet. **S**iq;
 dem ante comertiu relinqt sordidum
 venditor9. **N**unc sordidus est q; ad
 acceptas vel oblatas sortes conscien-
 tiam polluit. et non tam iustitiam ven-
 lem habet q; aiā suā? **D**octor
 gentiu. diuitias honores et totius
 mundi variam suppellectile contempnit
 de sterora ut solū lucra faciat xpm.
 ratus oia que dispendiu salutis of-

ferunt sordib9 aggreganda. recte qui-
 dem et fideliter eo q; nichil mūdū.
 nichil honestū. nichil deo. salute
 impedit. sed sola turpitudine. q; sicut
 detrahet sic et imūda est et certe inuti-
 lis. ateo dampnosa ut nullo tēpora-
 li emolumento valeat compensari.
Quid enim prodest homi si vniuersū
 mūdum lucretur facies testamentū
 aīme sue? **E**t vide. quia non dixit
 mūdum inutile vbi sal9 pditur. sed
 eā vbi minuit gloria. **Q**uātūuis
 titulet gemme? autū splendeat? et
 oibus lenocinijs suis ardeat mū-
 d9 / quicqd mūdiciam hoīs punit?
 sordidū. quod de coram aīme extin-
 guit? turpe quod honestate subue-
 rit. ignominiosū est. **V**nde et apud a-
 tiquos eā salutare veritatis igno-
 ros. omne qd ex debito officij gra-
 tuitum esse oportet. si fiat ad precī-
 um. in sordib9 computatur. **I**ps9 quo-
 q; precij sic dilatāt interpretatōne
 ut non modo pecuniā spiciēte con-
 tineat. sed obsequiū omnēq; opam
 quatin9 alias non debetur. **N**on enim
 ex sordibus est quid erit nisi sordi-
 dum? **N**on enim potest arbor mala
 fructus bonos facere. cum in eo vix
 nature consistat ut similia ex simili-
 bus procreentur. **C**eterū quia p-
 dum et aliorum iudicium cōmuncem
 esse inspectionem premisimus. equi-
 tatis et publice quietis ministri sūt
 quos tanto acū spectatores. cauio-
 res oportet esse magis q; sollicitos.
 quo illius reseruantur exami cuius
 prudentia circūueniri non potest.
 aut iustitia corūpi. illo obtinēte ut
 i quo iudicio iudicauerint iudicē.

Et mensurā bonā et confertā et wa-
gitatā et supereffluentē in sinus su-
os a iudice iusto recipiant

Capitulum xij. De sacramento iu-
diciū et collatione pithagore et alex-
andri. Et in quibus rebus grām pti-
bus possit facere iudex et de questio-
nibus capiosis

Equidem iudices sacra-
mento legibus alligantur
iurati. quia omnī modo iu-
diciū cū veritate. et legū obseruati-
one disponunt. Ipso quoque iure cau-
tum est ut sacerdotū euāgeliorū scrip-
ture terribiles ante sedem iudiciā
deponantur ibique ab iudice iudicium ad
finē usque permaneat. nec amouean-
tur nisi sententia recitata quo totius cō-
sistorij latitudo/dei ipsius repleta p-
sentia/omnibus ad sacrosanctas scripturas
metū inuaciat et reuerentiā. et ab in-
quisitione veritatis omnis iniquitas p-
pulsē. Omnis quoque carnis et san-
guinis/religio iudiciā appellat af-
fectus. euacuat iudicium et odium. metū et
amiciā. quia ut ait iulius cesar. Haud
facile animus verū prouidet. ubi ista
officiū. Hinc est illud puerbium auc-
toze acroet apud antiquos celeberrimum.
Fuit persona iudicis. quisquis
amicū iudicis. Equitas ei aut iudex
obsequium debet odij sinistra aut amo-
ris dexterā nescit. Nam a veritate non
licet in iudicijs declinare. Ut vobis plu-
rimū indulgeat amiciā. amicus in
terdū dilationis gratiā facit. Hoc
ipsū tamen raro. et non nisi causa
cognita. Porro dum causa anceps
est dilatio protelatur. si non cōten-
tionis. saltē deasionis. Nam iudi-

cia festinata penitentiā parit. Un-
de et grauius cū urgentur ad sententiā
antequam de causa liquet. et respondent
patres suos solē apud antipodas non
vidisse. sed expectasse semper donec
et ipsis occideretur. Dicit etiam p-
prio petri esse viatorē qui antequam luifer
oziatur crassis adhuc tenebris lux
que remota dietā aggreditur. **D**e
nec iudice/autoritas terreat litiga-
torū cū pithagore in longissimū tē-
pus sit dilata petitiō. et alexandri
macedonis in castrensi iudicio sit cau-
sa dampnata. Quod et ille gratum
habuit/iudiciū agens grām quorum
in eo fide pbaucrat quod iusticiā omni-
potentatui preferrebant. Nichil vobis
predicatus de alexandro illo quē
publica opinio magnū asserit aliq-
in hystoria meo iudicio reperiri. **N**i-
chi quidē semper ut tamen pace co-
mū loquar qui temeritate virtute p-
ferunt/ditissimo alexandro/pauper
pithagoras maior erit. Quod ut
meū conicias. collatione philippi
et alexandri trogo pompeio. vel ius-
tino compendiaro eius. si mauis/
auctore reuoluas. **A**ut ergo **F**uit
philippus rex armorū quod conuulso
tum studiosior. cui maxime opes e-
rant instrumenta bellicorum/ diuicia
tum questus quod custodia solleracior.
Itaque inter cōdianac rapinas se-
per inops erat. **N**am in eo et per
dicia pau iure dilecte. **A**pod eum nul-
la ratio vincendi turpis. blandus
pariter. et insidiosus alloquo. qui
plura pronutteret quod prestaret. **I**n-
serua et iocos artifex. amiciā vti-
litate non fide colebat. **G**ratia sibi

gere in odio. instare inter cōcordā
tes odia. apud utrūq; gratiam que
re. solempnis illi consuetudo. **N**ē
hec eloquentia et insignis oratio a
cuminis. **E**t soleptie plena. ut nec or
natiu faalitas. nec faalitati inuenti
onū deesset ornatus. **H**uc alexan
der filij successit et virtute et vicijis
maior patre. **I**taq; vincendi ratio v
trūq; diuersa. **H**ic apta. ille artibus
bella tractabat. **D**eceptis ille gau
debat hostib9. hic palā fuis. **P**rudē
tior ille consilio. hic animo magni
ficior. **I**ta pater dissimulare plerū
q; etiam vincere. hic ubi exarasset
nec dilatio vltiois nec modus erat
Qui nimis vterq; audus. sed ebri
etatis diuisa vicia. **P**atri mos erat
etiam de cōuiuio in hostē pariter/se
temere periculis offerre. alexander
non in hostem sed in suos seuebat.
Grobz sepe philippū vulnecatum
prelia tenuere. hic amicorū inter
fectozū conuiuio frequenter excessit
Regnare ille cum amicis volebat.
In amicos regna exercebat. **A**ma
ti pater mallebat. hic metui. **V**itiera
tum cultus vtrūq; similis. **D**olentie
pater maioris. hic fidei. **V**erbis at
q; oratiōe philippus. hic rebus mo
deratior. **P**arandi viciis filio aim9
promptior et honestior. **F**ugalitati
pater. luxurie filius magis deditus
erat. **Q**uib9 artibus orbis imperij
fundamenta pater icat. operis tanti
gloriam filius consumauit. **E**t in
vno nōmō patris. s; omniū ingenu
oz transcendit vicia. q; incōtinentij
sime fuit inuidie adeo ut etiam pa
trni triūphi ei lacrimas extorqueret

rent. ac si ei virtus paterna omniū
geteoz p;riper glām. **E**os etiā aut
proprijis manib9 interficiat aut
rapi p;apiebat ad penā. qui patreni
virtutis p;ronia p;dicabat. **E**t pi
thagoras apud philosophos tante
extitit auctoritatis. ut ad oim q;stio
nū deasione sufficeret si in pte crede
retur pithagoras extitisse. **T**antū
nāq; opimo p;reiuudicata poterat. ut
nichil cōualeceret ab opposito dū
hoc ipse dixisse diceretur. **E**t ex vsu
acquiescentiū. vox ipsa p;nomie pi
thagora indicabat. **C**ū enī simpli
tate dicebatur. ipse hoc dixit. ex p;ro
repta auctoritate teste tullio pitha
gora intelligi oportebat. **H**ic tamē
tota auctoritate sua nequaquā iudiciū
flexit. s; adhuc intueniente dilatiōe
ap; rei abiguitate p;det snia. **T**he
ma quide hmoi est. **C**uallus ado
lescens diues eloquentie discēde gra
tia causasq; orandi cupiens fuit. **H**ic
in disciplina pithagore se dedit pro
nutteor pecuniā quātā pithagoras
petierat data medietate atēq; ingre
deretur daturus alterā quo p;imū di
e/ causam apud iudices p;orasset et
viciasset. **P**ostea cum diuā auditor
assertozq; pithagore fuisset faciūdi
amq; p;mouiss; a studio et trāsursis
tpe lōgiori. causantib9 p;roāniū de
negaret. ut putabatur. ne doctoris
implet mercedem. habito cōsilio li
te cum eo pithagoras contestatur.
Cum ergo ad iudices incunde con
stituendeq; cause venissent gratia/
pithagoras sic exorsus est. **D**isce in
que stultissime adolescens vterq; id
mō fors. ut reddas quod peto. sius

pro te pronuntiatum erit siue cōtra
te **N**ā si contra te litigata erit: mer-
ces michi ex sentētia debebitur quia
ego euicero **D**ū vero scandū te iu-
dicatum erit: merces michi ex pac-
to debebitur. quia tu vicaris **A**d ca-
placē euolū **O**ptō iquit tuc tam
anapiti captioni isse obuiā. si verba
non ipse facerem. atq; alio patrono
vterer **V**z magis in ista victoria p
ludiū est. cum te nō in causa tantū
sed in argumento quoq; isto vicero
Disce ergo tu magister sapientissi-
me utroq; modo fore vti nō reddā
quod petis. siue p me pronūciatū
fuerit siue p te **N**ā si iudicēs p
causa mea senserūt. nichil tibi ex sen-
tētia debebit. quia ego vicero **V**i
contra me p nūciatū fuerit nil tibi
ex pacto debeo/ quia nō vicero **D**ic-
ab adolescēte discipulo eloquentie
magister inditus/ suo argumēto cō-
futatus est. **U**t captiois versute. et
excogitate frustrat⁹ fuit **T**ū iudi-
cēs/ vt antiq; vobis vtar hystorie du-
biosū hoc inexplicabileq; esse quod
vtrinq; dicebat rati. ne sentētia sua
vtrinq; in pte dicta. ipa sese reser-
deret. rem iniudicatā reliquūt. causa
in diē longissimū protelātes. **N**ec
multū refert ad propositū pythago-
ras an pthagoras sicut qntilliano
7 agellio placz litigauerit **N**eq; ei
vis est in noie dū constet rem ambi-
guā sine tameritate diffiniri nō pos-
se **D**ūc at multe capiose qstioes
q; tuti⁹ **U**t comodi⁹ pserā in iudicijs
differūt: q; accelerēt **D**ū apud dy-
alecticos gen⁹ hoc tractus appellat
Ut a grecis dicitur. nisi qēqd verū es

se statueret/ falsum repitit **E**t si ple-
tūq; in hijs p exceptionē doli mali
possit restēperari/ 7 equitas iuris in-
terdū queat mitigare rigorem/ nisi
vrgentissima rerū necessitas cogat/
in talib⁹ sententiā expedit differre
q; ferre. **F**ere a puero didicisti. qā in
questionib⁹ q; habet positōes impli-
citas et q; latēter inuoluūt cōtraria
laboriosa solutio est. nisi forte te an-
tiquo nestore reputes cautiorē. **N**e-
credas sompnio. agamēnoni dicitū
est in sompnis. dum i exadio troie
grecia laboraret. **H**uius q; sompnij
interpretationē iouī censuerūt greco-
tū sapientissimi reseruātā. **L**aboran-
tes vidi q; plurimos dū qntur. an q;
dicit ego mētiore verū dicat **P**ed ne-
minē vidi qui salā intraret et camb-
dum. nisi debile. aut ppiāū sustine-
re hostē. **A**t in litigiosis disputati-
onib⁹ 7 dedamatioib⁹ scolasticis si-
ne pialo ista versantur. sed vbi ad
forū ventū est in quo maior ostenta-
tio ingenij cōquiescit. 7 seria dūtax
at agitatur sine pialo litigatorū.
aut iudicis in sententiē calculo non
eratur. **N**ec est vt opinor qēq; vti-
lius q; pialū differri. si omnino vi-
tari nō pōt. **I**niquissimū tū est iue-
gia ptelari. cū alterutrus litigan-
tū p dicitur vtilitas. 7 rei difficul-
tas morā non cōtrahit **Q**uicqd igitur
expedit p̄t accelerandū est. qd
cōsultiore tractatu indiget differri
dū **C**apitulū xiiij. **Q**uo iudiciū
debeat ordinari 7 de p̄ceptiōe sacra-
menti calūpnie quod ex necessitate
p̄stat actor 7 reus et q; imineat illi
qui iuramentū subire de tractat. et

de sacramento aduocatoꝝ et pena calūpnatorū siue pꝛeuocantium aut tergiversantiū

Quero rerū veritas cū illucescat litigatoꝝ ipsoꝝ personas videlicet pꝛincipales non ante ad litem iudex admittit. q̄ ei pꝛestito sacramēto faciunt fidē q̄ iusticię sue insistent. et calūpniā omnē faciunt pꝛocul. **A**ctoꝝ quidē iuret non calūpniandi a nimo litē mouisse. s; existimādo bonā habere causā. et q̄ nichil in tota litē faciet calūpniose. vt nec probatio. nec dilatio frustratoria exigatur. sed id solū quod iusticia videtur exigere. **R**eus autē iurabit q̄ putās se bona instantia vti peruenit ad relictandū. et q̄ in nullo totius litis articulo calūpniose versabit. id solū a iudice vel aduersario exigens quod pꝛo veritate putat ex necessitate iusticię exhibendū. **U**triusq; vero iuramenti sui clausula extrema hoc cōplectetur. vt iuret se nichil de disse aut pꝛomississe/aut daturus esse/vel per se/vel per mediā personā. siue iudicibus siue alijs quibuscūq; personis pꝛo ea causa. exceptis hys que aduocatis et quibusdā alijs certis personis de iuris indulgētia pꝛestari licet. **Q**uod si actoꝝ sic iurare reuoluerit. exclusus a litē/cadit ab actione tanq̄ impꝛobꝝ litigatoꝝ **R**eus vero detrectās subire iuramentū habetur pꝛo confesso et sententiā dampnationis expectat. **S**ed et ipi patroni causarū quo fidelioꝝ possit esse examinatio. ab ipsa contestatiōe litis iuramento actantur ad veritatē et

fidem/ iurantes q̄ cū omni virtute sua oīq; ope quod iustū et verū existimauerūt clientibꝝ suis inferre pꝛocurabūt. nichil studiꝝ relinquētes pꝛout cuiq; possibile est. et q̄ ex industria sua nō pꝛerahent lites. **N**am eas oportet a iudicibꝝ iusta bienniu vel trienniu terminare. **I**psoꝝ quoq; aduocatos pari distributione partibꝝ exequabit. siue illos pꝛæterint siue nō. vt equo Marte possit causa pꝛocedere. **H**ec autē paritas et in virtutis merito. et viuacitate ingenij. cōsiliꝝ pꝛofunditate et opimione sciētię et noīs auctoritate consistit. vt hec omnia si fieri potest apud partes q̄ tam equitatis lance libzētur. **Q**uod si vnius pꝛæter est fama hilaroꝝ: ex officio iudicantis pꝛout potest parti aduersarie cōpensabitur. **Q**ui tamen alianꝝ litigatoꝝ archana pꝛenouit. non patrociniabitur aduersario / nisi forte cetera conuenientia iudicis separata cū pluribꝝ alter tractauerit. vt alteri partis defensionis copia subtrahatur. **N**ec est qui a iudice monitus sine excusatiōe probabili possit cuiq; parti patrociniū denegare. nisi forū sibi pꝛcludi velit. vt postmodū in causis agendis minime audiatur. **S**i vero pꝛouocatus fuerit aduocatus. in cōuictū optet pꝛa q̄litate cōmissi penā grauissimā exerceri. **N**unꝝ siquidē patrociniꝝ fidelissime implendū est et si ne aduersarioꝝ iniuria. **R**ationibꝝ nāq; nō pꝛobis pꝛatendū est. et ex edicto pꝛincipis/patit opiniois dispēdiū q̄ q̄s negoāo delicto/pꝛax in aduersariꝝ sui cōtumeliā aut palā pꝛgit aut

subdole **S**ed licet patrono merces
ex causa honorarij debeat. / cōtinu
atozem vel redemptorem litium es
se nō licet. vt certe partis emolumē
tum cum graui dampno litigatoris
et quadam depredatione patiscatur
Quicquid autem patron9 allega
uerit presente dño. perinde est ha
bendum ac si p̄ofectur a dño nisi
ex continenti id est infra primū tri
duū cōtradixerit Licet autem patro
nū vniā contingit. in nullo leditur
fama eius. si nichil omisit ex cōtin
gentibus. / Et dicitur sui iusticiam si
deliter fouit **N**ō enim cogitur pa
troanari mendacio. / Si quid vera
lesionis affert causa. in litigantes
cadit. siue ciuiler situs criminaliter
actū sit **H**oc autē quicquid sit sentē
tia diffinitiuā declarat. / que reos cō
dempnat vel absoluit. / Et interdum
in ipsos actores cōsultissime acerbi
tatis effundit aculeos **N**ā vt de ci
uilib9 taceatur. in q̄b9 tñ est nimia
accusatorum temeritas tribus mo
dis detegitur. / tribus q̄ subiatur pe
nis **A**ut enim calūpniantur. aut
preuaricantur. aut tergiversantur
Est autē calūpniari crimina fal
sa intendere. preuaricari vera absco
dere. ac in vniuersum ab accusatio
ne desistere tergiversari est. **S**ed
lege tenia calūpniantes ad vindic
tam possit similitudo supplicij. ita ta
mē vt postq̄ reus absolut9 fuerit.
cū de accusatoris p̄silio et mēte p̄si
teat si iusto errore laps9 ē absoluaē
Si vero in euidenti calūpnia depze
hēsus ē. pena legitima cōdepnetur
Quod ipsi9 p̄nuātiōis manifestatur

79
verbo **N**am si p̄nuātiū est. nō
p̄basi. peperat actori. / **S**i vero ca
lumpniatus es. cōdempnauit eū
Et licet de pena infamie nichil sub
icēat. tamē potestas legis aduer
sus eum exercebitur. adeo vt impoz
tēt infamiam **C**apitulū de amū
quartū **D**e ratioē instrumētōz

In ipsa disquisitione cō
siliij tam in ciuilib9 q̄ in cri
minalib9 causis ad exami
nātes probationes instrumentoz
ratio habēda est **E**t quidem insti
mēta dicūtur omnia quibus causa
instauri potest. siue sint testimonia si
ue testes. **H**ec tamen illis potiora
sūt. eo q̄ testes testimonijs p̄ferant
tur. **N**am cū testes examinari pos
sint testimonia semp̄. / Et apud om̄z
eade sunt **I**n ipsa vero testiū exami
natione nō potest ex aliqua regula
diffiniri quid magis iudicem sequi
oporteat **S**i enim testes oēs eiusdē
honestatis et estimationis sint. et
negocij qualitas ac iudicij mot9
cum hys cōcurrerit. sequenda sunt
omnia testimonia **S**i vero quidā
eorz aliud dixerint. licet impari nu
mero. credendū est q̄ nature nega
cij cōuenit. quod in iniūtiā aut gra
tū suspiciōne caret. **C**ōfirmabitq̄
iudex motum animi sui ex argumē
tis et testimonijs que rei aptiora et
vero proximiora esse cōperit **N**on
enim ad multitudinem respici oportet.
sed ad sincerā testiū fidem et testi
monia quibus potius lux veritatis
assistit. **I**psis quoq̄ p̄sumptiōni
bus frequentissime stabit donec pro
betur contrarium **N**am et salomon

in litigio meretriciū infatē diuidi
 p̄pisset. et altera eū mallet alteri
 viuū ce dēre. ipsa tamen redamante
 nec tibi nec michi sit. s̄ diuidatur +
 illi viuū infante restituendū censuit.
 que non acq̄euit. vt viuus morire
 tur Argumento siquidē trahebatur
 pbabili. vt matre crederet que dili
 gebat. cū opinionē eius aut fidem
 aduersa probatio nequaquā euacua
 ret. **¶** Unde et diuus adzianus re
 scripsit iudicantis dilatans in exa
 minatione testiū facultatē. Et ver
 ba quidē epistole hec sunt. **¶** Tu
 magis scire potes quanta fides ha
 benda sit testibus. qui cuius digni
 tatis. et cuius estimationis sint / et
 qui similiter visi sunt dicere. vtum
 vni eundēq; sermonē meditatū at
 tulerint. an ad ea que interrogaue
 ris ex tempore veri similiter respon
 derint Que argumenta / et que ad
 modū cuiq; rei probante sufficiant;
 nullo certo modo satis diffiniri po
 test. Alias numer⁹ testiū. alias dig
 nitas. et auctoritas. alias veluti cō
 sentiens fama confirmat rei de qua
 queritur fidem. Hoc igitur solū tibi
 respondere possū sūmatim. nō vtiq;
 ad vnā specē / probationis cogniti
 onē statim alligari debere. sed ex sē
 tentia animi tui te estimare oportet
 re. quid aut credas. aut parū tibi p
 batū opineris. **¶** Iudicia ergo pluri
 mū licet dū in oibus seruet verita
 ti. q̄ si vt solet apud iprobos) peri
 ditari cognouerit: ad p̄fessionē ei⁹
 qui necessarij fuerūt euocabit. et ad
 testimoniū cōpellet iuutos. **¶** Hys ta
 men exceptis quos aduers⁹ certas

psonas testificari iura non cogunt.
¶ Ca^m xv. Que p̄tineāt ad religi
 onē p̄osulū presidū et ordinariorū
 iudiciū et quaten⁹ exenia p̄tendi li
 ceat et de acrone bernardo marti
 no gaufrido carnotensi.

Pertinet autē ad religionē
 p̄sidis prouidete / ne potētī
 oces viti iniurijs afficiāt
 huiliores. ne defensores eoz calūp
 niosis criminib⁹ insectent innocen
 tes. Prohibebitq; illatas exacio
 nes et violēcias factas. et extortas
 metu / venditiones et cautiones. vel
 sine precij muneratiōe. ne et ip̄e p
 uincā in p̄bedis hospicijs oneret
 Deniq; ne q̄s iiquū lucrū. vel dāp
 nū sētiat. p̄cauebit Cōgruit em̄ bo
 no et graui p̄sidi curare: vt pacata
 et q̄ta sit p̄uicia. qd̄ facile obtine
 bit si sollicitate agat. vt malis hoib⁹
 prouincia careat eoz cōquirat. Nā
 et sacrilegos. latrones. fures. pla
 garios. cōquirere debet. et put quis
 q; deliquerit in eū ai aduertē / recep
 tatoresq; eoz sine quib⁹ latro diu
 cius latere non potest. Omni vero
 ius reddenti obhuādū est. vt in ade
 unto quidē facile se p̄beat. sed con
 tempni non patiatur Unde manda
 tis adiatur ne p̄sides in vltiorē
 familiaritatē prouiciales admittāt
 nam ex cōuersatione equali contēp
 tio nascitur dignitatis. et sūmatim
 ita ius reddi debet. vt auctoritatē
 dignitatis ingenio suo augeat **¶** Et
 et in cognoscendo nec exandescere
 aduersus eos quos malos putat.
 nec p̄reabus calamitosorum illacri
 mari oportet. **¶** Id enim non est con

stantis et recti iudicis. cuius motu ani-
mi vultus detegit. **Q**uid enim in vi-
ro qui deformis est si ad aures / gene-
pallet / autis in rugas contrahitur / scin-
tillat oculi / turbatur vultus. aut si
sanguine faciei ira accedit. et quasi
excludit in superfacie / spumantia tor-
quetur labra. brachia iactantur. sa-
liunt pedes. corpus trepidat. et toto
gestu non tam iratum exprimit quam insa-
num. **C**erte cum tales video. compatior
illis. michique merito. memor hominum
quos in affrica esse in libro natura-
lis hystorie apud plinium didici. **V**i-
detur enim effascinare vocem et lingua.
ut si impetius forte laudauerit pul-
chras arbores. segetes ameniores
lectiores infantes. equos egregios.
peccantes pastus et cultus optimas. re-
pente moriantur aut pereant. **F**ascina-
tio quoque oculorum exitialis est. **R**e-
fert idem esse homines in ilicibus qui
interimant videndo quos diuina irati
videant. eosque ipsos matres feminas
que qui visu nocentes sunt. pupillas
in singulis oculis habere binas. **A**-
polloniades quoque perhibet in sithia
nasci feminas que bithie vocantur.
et easdem in oculis binas habere pu-
pillas. et punere si quem visu forte
irate aspexerit. **P**ereor ne hijs cog-
nati sint iudices iracundi. **T**radunt
etiam physiognomi eos qui habent
oculos maculosos ad nequam pni-
ores. **Q**ue vero de pnsidibus alijs
que iudicibus dicta sunt. debent et apud
proconsules quos nates vulgariter
dicunt iusticias esse errantes obtinere.
Et nomen quidem erroris. et si non of-
ficio. personis tamen eorum conuenit. que eum

tes post concupiscentias suas in secula
auaricie. et de preda populi
a tramite equitatis aberrant. **D**ebeant
autem officia omnino esse gratuita. ut ni-
hil extra statutum exigatur. sed nec
recipiant. **D**ed forte quod statutum sit
queras. **P**lebiscito continetur. ne que
pnsidum munus donum ve caperet. nisi es-
sulentum paulentum ve. **E**t id quidem in-
tra dies proximos prodigatur quod
et ad proconsules aliosque magistratus
ex mandato principis transit. **N**o vero
in totum debet exenijs abstineri. sed
modum adhibere. **D**e vero nec in totum
abstineat. nec auare modum exenio-
rum excedat. diuisus seuerus et imperator
anthonius elegantissime sunt episto-
la moderati. **C**uius epistole verba sunt
hec. **Q**uatum ad exenia pertinet audi
quod sentiamus. **P**erit puerbium est. nec
omnia nec semper. nec ab omnibus. **N**am val-
de inhumanum est a nemine accipere.
sed passim / vilissimum est. et pro omnia au-
arissimum. **Q**uod autem mandatis contine-
tur. ne donum. vel munus. ipse proco-
sul. vel que in alio officio esse accipiat
emaneat. quod ad exenia iam non per-
tinet. sed ad ea que eduliorum exce-
dant usum. **D**ed nec exenia produ-
cenda sunt ad nimiam qualitatem.
Licet enim patrocinium iustum possit
vendere aduocatus et peritus iuris sa-
nium consilium. iudicium vendere om-
nino non licet. **C**icero cum in pala-
tio domum vellet emere et pecuniam
in presentem non haberet a silla qui tunc
reus erat mutuo sextercium vice ta-
cite accepit. **E**a res priusquam emere-
tur prodita est. et in vulgus exiit.

obicitur ei qd pecunia domus emen-
 de a a reo accepisset. Tunc avaro ino-
 pinata exprobratione permotus ac-
 cepisse se negavit dicens se domum non
 esse empturum. Atque adeo falsum est in-
 quit quod obiatis. ut verum sit me pe-
 cunia accepisse si domum emero. **H**ic
 cum postea emisset. et hoc mendacium in
 senatu ei ab inimicis opponeretur. ri-
 sit satis atque inter respondendum ipse dicitur
 inquit homines estis. cum ignoratis pru-
 dentis et cauti primum familias esse quod
 emere velie. empturum sese negare propter
 competitorum emptoris. **D**icit itaque quod
 infirmari non poterat. urbano facto
 quod diluit dicto. rem magis dignam
 faciens usu quam criminis. **F**amiliare si-
 quidem habebat. ut quocumque obicitur
 turpe abnegare non posset responsi-
 one ioculari illud eluderet. **A**mplius
 plethore memorie. et imitatio sancti-
 tatis sumus pontifex eugenius quem
 vidisti nullum omnino munus hominis litigantem
 recipere. a cuius lite crederet imi-
 nere. **U**nde cum in adventu suo prior
 quidam modice facultatis cuius causam
 nodum audierat. ei marcam auri devo-
 tione multa instanter offerret. non
 dum inquit domum ingressus es et iam
 vis corumpere dominum. **C**orruptionem namque
 quod vir sanctus credidit quod offerre-
 batur iudicia lite pendente. **B**ernardus
 quoque dareuallensis monachus
 et sanctorum cosime et danuani dyaco-
 nus cardinalis rome degens in ex-
 celsis singulariter habitavit exau-
 ens manus suas ab omni munere
 ut nondum natus sit. cuius aurum vel
 argentum in munus accepit. **Q**uid
 referat martinum qui contra morem a

legatione pauper rediens. cum ab epis-
 copo florentino equum socio necessari-
 um magna compulsus instantia acce-
 pisset eundem restituit donatori. ex quo
 cum ab inicio dati muneris causa in
 romana curia ventilanda habuisset
 cognovit. **Q**uod et plenius sanctus
 dareuallensis abbas qui cum profec-
 tus nouerat refert in libro doctrina-
 li quem ad sanctum eugenium de contem-
 platione vel consideratione scribit.
Taceo quod venerabilis pater gra-
 vidus carnotensis legatus aquita-
 nic provincialium munera non recepit ni-
 si in causa esculenti et paulenti et hanc cum
 summa frugalitate. sed omnia que in
 exeniorum ratione offerrebantur. ve-
 sterora contempnebat. **T**estatur
 sanctus bernardus dareuallensis quod
 piscem quem vulgo sturionem dicunt
 a deuoto quodam legationis sue deri-
 uo gratis accipere noluit. nec ante
 accipere offerentis improbitati. quam ei
 pro admissio exennio pauca numeraret.
Capitulum xvi De crimine repetenda-
 tum quo tenentur iudices et prebites. qui
 aliquid omnino accipiunt propter eas
 res que sibi sunt ex officio faciende
 et de samuele qui docet iuge sacri-
 stium esse de bere in domo iudicis que
 seipsam collatione iusticie et honorum
 operum exhibet templum dei.
Sed crebrescentibus vicibus et
 iudicio se hodie continere tam-
 te exempla rarissima. cum tri-
 ste casura legum summa continentia magratibus
 hominibus sit indicta. **A**deo quod ut quod or-
 dinaria gesserit potestate. quicquid ex vete-
 re delegationis titulo persequerentur.
 cum dispendio pudoris atque fortune

id est honoris atq; dignitatis. de p
prijis facultatib9 intra puñiam po
situs inferre cogatur. Rege quoq;
iulia repetundaz tenetur qui cū ali
quā potestate haberet ob iudicandū
vel nō iudicandū. de cernēdū vel nō
de cernēdum. aut ob tenūandū
testimoniū vel nō tenūandū/ p^{ca}
rūā accepit. ¶ In sūma. quo magis
aut min9 qd ex officio suo faceret.
nec vsucapit quod accipitur anteq̄
te deat in potestate ei9 a quo pfectū
est aut heredis. Venditiones quo
q; et locationes plus minoris re
factas lex ista rescindit/ et ea dāpna
ti/ testimoniū publicū dicere/ aut iu
dices esse. aut postulare phibentur
Et licet cōiuci/ extra ordinē hodie
puniatur. plerūq; dāpnatur exilio.
vel eāā durius put adnuserint. Sz
et ab heredib9 pena repetit. ¶ Inspi
ce verba legis et q̄ta idignatioe cri
mē hoc psequitur attēde. **V**t vni9 in
q̄t pena met9 possit esse multoz du
cem q̄ male egit ad prouinā quā
nudauerat cū custodia cōpetēti ne p
cipim9 / vt nō solū qd egit nō dicā
domesticus. s; manipularius et mi
nister accepit. vtū vt id qd ipse a
puñialib9 meis cepit aut sustulit
in quadzuplū inuit9 exsoluat. ¶ Itē
q; **O**ēs agnitōēs ¶ iudices a p^{ca}
rijs atq; patrimonijs man9 absti
neāt. neq; alienū iurgū putēt suā
predā. **E**tenī puatarū litium cogni
toz itēq; mercator statuta legib9
cogetur subire iacturā. **E**t illud Ju
bem9 quoq; et hortamur vt si quis
forte honoratoz de auriōnū. posses
sum. postremo eāā volonoz. a cuius

libet ordinis iudice fuerit aliqua ra
tione cōmissus. si quis sciat venalē
de iure fuisse sententiā. si q̄s penā.
vel pāo remissā. vel viao cupidita
tis ingressā. Si q̄s postremo quacū
q; de causa ipzobū iudice potuerit
approbare. is vel administrante eo
vel post amistrationē depositam in
publicū pdeat. deferat crimē/ dela
tū approbet/ aut probauerit. et vic
toriam reportatur9 et gloriā. ¶ **V**t
nā hec vel audiat a nostris (nam
vt seruetur optate vix audeo) quos
quoties diligent9 intueor. cōmisso
res michi pōnis videor videre q̄ iu
dices. ac si ad hoc solū dati sint ve
prouinā spoliēt. ¶ **H**ec et leges
ipse ¶ cōsuetudines q̄bus nūc viu
tur isidie sūt et loqui calūpnatiū
verboz tendicule pponūt et au
rapationes sillabarum. vel simplicia
qui sillabizare nō nouit. **F**ea inque
iudiciū et iusticiā non tradas me
calumpniantibus me. **A**c si aperte
dicat. **Q**ui iudiciū peruertunt et
iusticiā deserūt. tradantur calūpnia
toz. qui filios adam ante p̄spectum
dei accusat die nocteq;. ¶ **L**egitur
in libro regnoz ad vniuersū israel
dixisse samuelē. **E**cce audiui vocem
vestrā iuxta omnia q̄ locuti estis ad
me. et cōsultū sup vos regem. et nūc
tex gradie āte vos. ego at̄ semī et i
ramū. **P**orro filij mei vobiscum sūt
Ita conuersatus sum coram vobis
ab adolescentia mea vsq; ad diem
hanc. **E**cce presto sum. **I**oquimini
de me coram domino et coram xp̄o
eius. vtū bouē cuius q̄ tulit i an
asimū. si quēpiam calumpniat9 sū

si oppressi aliquem. si de manu cuius
 quod munus accepi. et propterea illud ho-
 die restituam vobis. **O** pudici animi/
 o continentie manu/ o iudice incorruptu/
 et voce magnificam admiranda vni-
 uersis et imitandam que de conscien-
 tia pura sic loquitur. **L**oquimini de
 me coram domino et christo eius qui in
 celo et in terra iudicet iudicet. **L**o-
 qui mihi inquam si bouem cuius quod aut asi-
 num tulerim. **V**tiq; villas aut predia
 aut imensa potera auri aut argenti
 aut pretiose suppellectilis onera non
 extorserat/ quod magni reputabat iudi-
 cem bouem oblatum accepisse aut
 asinum. **S**i quempiam calumpni-
 atus fuisset. aut oppressisset aliquem
Reminem iniuste vexauerat. qui ad-
 nec calumpnias excluderebat. nec iu-
 dicialium eius peruertebat caro vel sa-
 guis. qui nullum unquam oppressit.
Si enim in manus eius quis quod inci-
 derat non eum iudex. sed propria
 iniquitas opprimebat. **S**i de ma-
 nu cuius quod munus accepi. contempna
 illud hodie restituam vobis. **Q**uid
 queso expressius dici poterat? **V**t
 in summa omnem auaricie suspicio-
 nem tollat nullius muneris consci-
 entiam se docet habuisse. paratus
 contempnere et restituere. si quid a-
 nimo exigi posset. **H**alebat enim il-
 lud restituere in presenti. quod cum u-
 suris reddere in futuro. et contemp-
 nere illud hodie satius iudicabat quod
 in conspectu dei et omnium electorum
 ex ea causa in eum contemptibilis
 apparere. **S**ed quid ad hanc contes-
 tationem eius/ respondit auditor. audi-
 Et dixerunt. **Q**ui? utiq; totus israel

(nam ad omnes sermonem dixerat)
Non es colupniatus nos. neque oppres-
 si. neque tulisti de manu aliorum quicquam
Si quis proconsulum perdidit. aut tri-
 bunum. aut ceterum. de amore aut a-
 nimo aliquis ingratus tale testimonium
 a puicibus meruit. ad puicem
 nam quod accedat. ut neque ingratus
 doceat. **N**am de vicecomitibus et iustici-
 is quod ut vulgari nostro utar rite dicitur
 errantes. vel tale audire. eo quod dili-
 gunt munera et sequuntur retributio-
 nes. nec liberant pauperem a potente.
 adueniunt et pupillo non iudicant. et cau-
 sa vidue non ingreditur ad eos
Porro nec iudices ecclesiasticos sequuntur
 samuelem. sed sicut populus sic et sacerdos
In commune quaeritur sapientia. **T**ene-
 tes legem nescierunt me. principes facti
 sunt. et ego ignoravi. **U**t ab hu-
 milioribus liquat quod de canis sunt vel ar-
 chidraconi. nisi illi ut symonem venerabilis
 doctor in lege domini dicere consue-
 rat in quorum manibus iniquitates
 sunt. dextera eorum repleta est mune-
 ribus? **F**elicissimum regem anglorum et nor-
 manorum et acqutanoz adhuc iudicissimum
 ducem interroga. quod causa de suis
 sentiat quos intrudit et dicit ut opi-
 nox. quia non est malum in clero quod illi non
 faciunt. **E**piscoporum tamen nomen et officium
 venerabile est si tanta impletur sollicitu-
 tudine quanta interdum petitur ab iudice
Et diligenter ut patres timeantur ut
 domini colerentur ut se. si exactio-
 nibus peccet. et peccet ex animo quicquid puenit
 ex calumpnia. et omnem questum mitem-
 crederent pietate. **C**eterum sibi reue-
 rentiam subtrahunt et amorem dum hono-
 res ambiunt. pecunias capiunt. et

vel suas faciunt. vel alienas calumpnias fouet. Et quidem nescio quomodo nota et pena omnem euadant. quod exacti omnium. et totius calumpniosi questus sibi ad minus bestem vendicant. **N**am ut solidum assentem usurpant sibi aut ut multum trahentem dum taxat archidiaconis. et aliorum officialibus. ne dicam cum populo misere iniquitatis cedunt. **P**ed nec legati sedis apostolice manus suas excutiunt ab omni munere. qui interdum in punctionibus ita debachantur ac si ad ecclesiam flagellandam egressus sit sathan a facie domini. **C**ontrahunt angulos domus. ut prosternant filios. et filios eius qui languores. et dolores animarum curauit in cruce. **C**onmouent. et conturbant terram. ut videantur habere quod sanari oporteat. **H**ic tamen non de omnibus sermo est. sed de hijs qui prius voluntate contempta seruiunt sue. **C**onstat enim quia in omni officio domus domini. sic relinquuntur quidam. ut alij assumantur. **V**idi ego ipse in omnibus hijs decanos. scilicet archidiaconos. et piscopos et legatos tanta sollicitudine operari in messe domini. ut merito si dei. et virtutis recte videri posset vineam prius in manu eorum prouidet. et utiliter collocata. **A**t alij sic versantur ac si ad thebas in fascinis excedentes mittantur ab iseris thesiphone vel megera. **N**am fere sic ab aula contra omnium vota fidelium ad ecclesie publica officia accesserunt. **A**pud hos iudicium nichil est nisi publica merces. **A**tque eques in causa que sedet empti probat. **I**ustificat impius pro muneribus. exultat in rebus pessimis. letatur cum mala fiunt. vixque tenet lacrimas cum nil lacrima

bile cernunt. **H**iquidem peccata populi comedunt et vestiuntur eis. et in eis multipliciter luxuriatur. **A**ceptores personarum et quasi quidam bonorum malici/hoc enim didicerunt ab eis a quibus electi sunt. **A**it sapientia. **V**enatio leonis onager in heremo. sic pascuuntur diuitum pauperes. **E**t sicut abhominatio est superbo humilitas. sic execratio diuitis pauper. **D**ives quomodo confitebatur ab amias. humilis autem cum ceciderit expellitur et a notis. **D**iuiti decepto multi recuperatores. locutus est superbe. et iustificauerunt illum. **H**umilis deceptus est in superbo. et arguitur. locutus est sensate et non est ei taceus locus. **D**ives locutus est et omnes taceuerunt. et verbum illius usque ad nubes producit. **P**auper locutus est et dicitur. **Q**uis est hic? **E**t si offenderit subuertunt illum. **E**t hec quidem sunt iudicia eorum. quos curia docuit. **P**roteritium qui iustitias diuitias preferunt. et nichil potius ducunt quam habere diuitias. quo tamen vix aliquid inutilius est. **N**ullus istatum exultat cum christum videt in terris. **N**ullus eorum est qui velit eum cum hominibus conuersari. nullus qui ad bona opera proximorum decantet gloria in excelsis deo. et in terra pax hominibus bone voluntatis. **H**oc siquidem tantum est si delium prelatorum qui speciosis incedunt pedibus. et ex eo beatissime pacem portant. et quietem sancti monie sociam. sine qua nemo videt deum. **D**icant et hijs cum sapientia quia bona est substantia cui non est preteritum in scientia et nequissima paupertas in ore impij. **C**lamitauerunt in plateis quod beatus vir qui iuuentus est

sū macula ⁊ qui post autū nō abiit
Ac si aperte dicat. Quisquis in mu-
 nere magistrat⁹ cuiuslibet/ autū que-
 rit/ maculā inuenit sine qua nec ac-
 quiri nec esse potest apud auidū pos-
 sessoꝛē. // **Q**uis vnq̄ pecunia sine
 sordidatione manū tractauit diuā-
 us? **E**x ea tamen certe minus ma-
 nus sordet q̄ anim⁹. **N**olo michi
 malozū frigescant limina. aut de na-
 te canina sonare. **H**ic littera videri
 tur. **N**on pono os meū in celū. ut
 de patrib⁹ qui orbem iudicant et a
 nullo iudicantur in terris aliquid di-
 cā. nisi plenū fide caritate et reuerē-
 tia. **D**icā tamen quod verū est. a de-
 o et nemo fidelīū audeat testaga-
 ri. dicā quod ipsi predicant **D**icam
 in quā q̄a non potest ciuitas abscon-
 di supra montē posita. ⁊ nequaquā la-
 tere possunt noticiā publicā que in cō-
 spectu gentiū fiunt. **D**iquidē omne
 animū viāū tanto conspectius in se-
 crimen habet. quāto maior qui pe-
 cat habetur. **N**al quoq; infatuatū
 ad nichilū valet ultra nisi ut piaa-
 tur foras. ⁊ conculcetur ab homini-
 bus vepote vilis abiectio que nec
 ad stercoꝛationē agroꝝum prodest.
Nol quoq; orbē illustrat plenius /
 qz in eminenti est. **Q**uid multa?
Opa singuloꝝum testimoniū phibet
 de eis **D**ic samuel operū testimoio
 iustitiat⁹ est **N**ed ne videretur po-
 pulus ei blandiri. ⁊ quasi ex timore
 vel fallaciā false innocētie ⁊ inanis
 iusticie testimoniū phibere / populū
 religione iuramenti ad professione
 veri artandū censuit dicens. **T**es-
 tis est domin⁹ aduers⁹ vos et testis

xps ei⁹ in die hac. qz nō iuenerit⁹
 in manu mea q̄ppia **E**t dixit plūs
Testē **A**c si fide deo ⁊ regi suo debi-
 tā rēgiose affirmatiois obside faci-
 ant // **Q**z autē esculētū ⁊ potulentū
 accepit. de scripturā certū nō habeo
Dic enī scriptū ē. **I**udicabat quoq;
 samuel isrl̄ autē dieb⁹ vite sue/ et
 ibat p̄ sigulos ānos arcuies bethel
 et galgala/ ⁊ masphath. et iudica-
 bat israhelē in sup̄dās loꝝ. reūteba-
 turq; i ramatha. ibi ei⁹ erat dom⁹ e-
 ius ⁊ ibi iudicabat isrl̄ **Q**uid aliud
 videt sonāe lēa. nisi q̄pūciā ex offi-
 cio arcuibat ad expletionē iudicij.
 ⁊ reūtebatur domū ut de pprio satis-
 faceret nēcitatē? **E**dificauit etiā ibi
 altare dñi **H**ic quidē. eo qd iuge sa-
 crificiū oporteat esse i domo iudicē.
 q̄ cultu iusticie et moꝝū honestate et
 luce bonoz opm scipam exhibet tē-
 plū dei ubi amō nō ymmolatur sa-
 guis hyꝛoz ⁊ vituloꝝ. nec anie
 vitule inquinatos scificat ad emū-
 dationē carnis. s; per p̄tificē mag-
 nū qui penetravit celos ihm filium
 dei ubiq; loꝝū offerri debet/ ⁊ posi-
 tū ius fass animū sciq; recessus mētē
 et i cōtū generoso pecc⁹ honesto **V**e-
 ri siq̄ ad adoratoꝝ sic adorāt p̄ez
 in spū ⁊ veritate // **A**n ne credis eū
 accepisse aliquid nōie sportulaz?
Noc enī p̄textu nō tā iudices q̄ iu-
 diaꝝ caupoēs q̄ neq̄iā suā honesta
 volūt palliare licētia iniquitate suā
 colozāe nūtūē q̄tētes scz aliq̄ emolū-
 mēta negotioꝝq; p̄ pte onēā por-
 tāt **A**ut si emolūmētū esse nō licet.
 sic saltē compensatio sup̄tūū aut dāp-
 naꝝū **N**ij tū ran sūt **Q**uis enim

erubescit dicere. quid michi dabis
ut iusticiam tibi faciam? Na ut p se
ipsa exhibeat frustra expectas Na
ne simile est/ac si dicatur Quid mi
chi vultis dare. ut meipsum abnegem.
officiu pda et dnm vendam? **Cplz**
xvij. Ne auia contempneda esse pre
sapietia qd ead veteru philosopho
rum pbatur exemplis

Leguntur plurimi phoz.
diuicias no solu contempnissse.
s abicasse. quasi impedime
tum sapietie et virtutis. **F**eat hoc so
crates que oim philosophoz scate.
quasi prudetie et veritatis unicum
fontem veneratur. **A**ntisthenes quoq
cu gloriose rethorica docuisset. audis
setqz socratem dixisse fertur ad disci
pulos suos. **A**bite/magistru qrite.
ego em iam repperi. **P**atiz vendi
tis q habebat et publice distabat.
nichil sibi plus q palliolum reserua
uit. **D**iu9 diogenes ille famosissim9
sectator fuit potetior rege alexandro
et nature humane victor. **C**u aute
discipuloz antisthenes nullu reape
ret et pseuerante diogenem remouere
no possent. nouissime ei minatur est
claua nisi abiret. **C**ui ille obiecit
caput fertur. atqz dixisse. null9 ta
durus bacul9 erit q me a tuo possit
confortio separe. **R**efert saty9 q
viroz illustriu scribit hystorias. q
iste diogenes pallio duplia vsus sit
ppter stig9. peram p cellario habu
erat. se cuqz portauerat. et q clauam
gerebat ob corpusculi fragilitatem.
qua iam senex mēbra sustētare soli
t9 erat. et emozathios vulgo sic ap
pellatus. in pntē horam posces a

quolibet et accipiens abum. **H**abi
tauit aut in portatu vestibulis. et in
portab9 ciuitatu. vsqz quaqz profi
tens veru et transcuntiu abigens a
notas vias. que mores fecerat. **C**u
qz se torqueret in dolio. se domu vo
lubile habere iocabatur. et se au tem
porib9 imutante. **F**rigore eni os do
lij vtebat in meridie. estate ad sep
tentrione. et vbiqz se sol inclinaue
rat. diogenis simul ptoziū verteba
tur. **Q**uoda vero tepe cu in vsum
potandi caueu lignu gereret vidit
pueru manu concava hiberno. et cli
sit eu in terra dicens. **N**esciebam q
natura haberet poculu. **N**ichil vnq
de aiuu rigore remisit. in eode vul
tus tenore ead aduersus interpella
tes pstitit. et vt plene socatū nos
ses calcatis turbimb9 fortuitoz ad
us9 oem dolozē et miserā vniiformi
durauit pposito. **D**icebat ei h semp
a pho aliena et ipote sui aim in que
fortune quippiā licet. **V**irtute ei9 et
continētia mores quoqz iudicat. **N**a
cu ad agonē olympiā q magna ste
quētia grece celebrabat iam senex
pergeret. **S**ebzi in itinere apphensus
accubuit in crepidine vie. volētib9
autē anuās aut in iumentū aut in
vehiculū tollere no acq̄euit. s trāsi
ens ad arboris vmbzā ait. abite q
so et spectatū p̄gite. hec nox me aut
victorē pbabit a victū. **S**i febzē vi
tero ad agonē veniā. si me vice rit.
ad inferna de secda. ibiqz p noctē cli
so gutture no tā mozi se ait q febzē
mozte excludē. **D**ecept9 opinioē vi
roz fortū et exemplo in extreme
difficultatis articulo ne aliunde

ferretur morte ultroque credidit
 appetenda. **P**rejudicata siquidem
 opinio sapientioribus persuaserat in
 mune ut morte provocare mall' et
 turpe aliqd sustinere. **F**ecit hoc ea to
 fecerunt et alij. qui ferrum aut aci
 tum aliudve toxicum preoccupan
 tes. omnem et solam. ut putabant
 turpitudinis effugiebant notam.
Veritatis namq; ignorantia eis
 patrocinari videtur. sed crassa est et
 supina que certa postponit incertis.
 et quicquid habetur optimu ex cau
 sa inani abiit et expellit. **N**ec i ea
 fortitudinis nome assequitur. qd se pre
 ceteris fraudulenta opinio consequi
 gloriatur. **U**tq; fraudulenter et vane
 quia ut ait ille sozanus. **R**ebus i ad
 uersis facile est ptepnere vita. **F**ort
 us ille facit qui miser esse potest.
Nemo eoz qui morte provocat exai
 sabilis est. **E**xasabiliores sunt q im
 minentem abhorret. **Q**uis eni consiliu
 dni cognovit. et an possit morte im
 pudente quacumq; ratione effugere.
Hand rocaus a rege alexandro iter
 fia iussus salute celeritate pedu que
 siuit. **E**x qua fatigatioe ai sompno
 capere iaceret. leo ingentis forme ad
 dormiente accessit. sudoreq; fluente/
 lingua ei detersit. et blade expge
 factu reliquit. **H**oc prodigio pnu ad
 spem regni maiestate omis unpul
 sus est. **M**olienti deinde bellum ad
 uersus pfectos alexandri elephantus
 infinite magnitudis ultro se obtu
 lit. et veluti domita mansuetudine
 cum tergo suscepit. dupq; belli et p
 liator postmodu insignis extitit.
Andronicus quoq; dampnat ad bestia

as. cu leoni obiecusset. qui et vas
 titudine corporis et impetu feruoris
 stenuitq; terrifico/sonoro qd tho
 no/comisq; ceruicū fluctuantibus/a
 nimos oim oculos q; in se quertaret
 illesus euasit. eo q; ubi cu leo paul
 aspexit repete quasi amiras stetit.
 ac deinde sensim et quasi iocubud
 plaade accessit ad hoiem. **T**amen
 cauda more et ritu adulantu canu
 demeter et blade mouit/homis se
 corpi adiungens. cura ei et man
 ape iam metu exanimati/lingua
 lenit demulsit. quo ho inter illata
 atrocis fere bladimeta/amissu aim
 reuipare possit/et vix paulatinq; o
 culos ad contuedu leone aperire.
Hoc serapion in vrbanis spectacu
 lis rome vidisse refert. adiacens/qz
 tue facta quasi recognitione mutua
 letos inqt videres et gratulabun
 dos leone et hoiem. **E**t ob hac rem
 et clamores populi maximos/acer
 situs est homo a cesare. et quare illi
 vni atrocissimus leo pepercerit dili
 genter questum est. **I**lle utiq; rem
 mirificam narrans ait. **C**um pro
 uinciam affricam pro consulari im
 pero meus dominus obtineret. ego
 illi iniquis eius et cotidianis verbe
 ribus ad fugam rocaus sum. et quo
 michi latebre terre illius forent a
 dno tutiores i campozum et arena
 tum solitudines concessi. et quasi a
 liud de fuisse consiliu fuit quocumq;
 modo mortem petere. **C**um itaq;
 sole medio rapido et flagranti quan
 da p pte cauea naca esse latebre sa
 i ea penetra meq; recedo. **N**ec mul
 to post ad eundem spc cu venit hic

leo debili et cuncto pede gemitus
etēs et murmura. dolozē cruciatūq;
vulnere ingemiscens cum miseratū
a auditoris si quis adesset. **Atq;** il
lic p̄mo quidem aspectu adueniētē
leonis territus sum. et quasi toto a
nimo asternat⁹. **Et** postq̄ interrogel
sus leo. uti res ip̄a apparuit ih̄itacu
lū illud suū me videt ingressum pro
cul et delitescentem nutis et māsue
tus accessit et sublatū pedem oñders
michi et porrigere opis gr̄a visus ē
Abi inquit ego stipitem ingente ves
tigio pedis eius herente reuulsi con
ceptaq; saniem vulnere itimo exp̄s
si. acuatius q; iam sine maḡ formi
dine siccaui penitus / oēm q; deterfi
tuozem. **Ille** tūc mea ope et mede
la leuatus. pede in manibus meis
posito recubuit et quieuit. **Atq;** ex e
o die totum trienniū ego et leo / in
eodem specu eodēq; victu viximus.
nam si quas venabatur feras mē
bra opinioā ad specū subgerebat.
que ego ignis copīa non habēs ino
rediano sole tosta edebam. **Ped** v
bi me inquit vite illius ferme iā pr
tesum est / leone venatū p̄fecto reliq;
specum et viam ferme triū p̄men
sus a militibus visus. et app̄hensus /
et ad dñm ex affrica romam deduc
tus sum. **Es** me statim capitalis rei
damnandum tandūq; ad bestias p̄
curauit. **Intelligo** autē hūc quoq; le
onem me tunc separato captū. gra
tiam nūc beneficij referte et medele
Solutus itaq; est a pena androni
cus. et eidem leo totius populi suf
fragio donatus. **Exinde** amicis
sibi homine et leone. **Et** urbem pera

grātib⁹. et arcūcuntibus dicebant
omnes. **Hic** est leo. hospes hoīs.
hic ē homo medius leonis. **Que**
us ne hystozias nozioces. **De** laai
leonum exiuit daniel. et pueri de ca
nuno ignis euaserūt illesi et opud
omnes gentes ex grācia p̄ter opi
nionē ab iminentibus malis libera
ti sunt pluam. **Un** null⁹ eoz qui
man⁹ iniecerūt sibi. satis excusatus
est michi. licet magnis p̄onys et
desiasticā hystozia aliquos effecit
puocātes mortem quia tempozane
am vitā apud se q̄ pudiciāam peri
ditari malebant. **At** eos sic excusāt
infirmitas carnis / et ignorātia iurē
et incediū caritatis / et forte mādātū
familiarē dei. ut sic in simplicitate
sua saluētur. ut nequaq; ad cōsequē
tiā trāseat. quod simpliciater p̄sūp
serunt. **Quis** enim locus est forti
tudini si sic tedeat animā vite sue.
ut quasi patientia victa. et p̄esa
semita meatorum qd̄ p̄cepitur.
aut nequeat aut negligat sustinē.
Apud sapientes sic vita contēp
tuatur quod turpitudinis p̄aum eā
am etas altera sordet. **Dic** diligit
ut dū innocēter teneri potest null⁹
difficultatis irruente articulo p̄pel
laē. **Dic** ergo seruanda ē vita. ut sit
p̄tēptū. sic p̄tēptēda ē / ut p̄ficiat sa
lutē. **Et** q̄s ē q̄ hodie p̄tēptat aīaz
cū null⁹ aut car⁹ sit q̄ toto mētē hi
atu p̄cūniā non cōcupiscat. **Quid**
nūc **Sū** gen⁹ et formā regina p̄cūnia
donat. **Et** bñ nūmatū dēcorē suade
la ven⁹ q; **Qui** diues ē. q̄ p̄spat in
vīs suis sapiēs et felix iudicat. **Ad** h
ali⁹ vxozē ducit. ali⁹ q̄nq; iuga bou

ant villam emit. comutantes pro
 hys animā suā. cecol qz 7 claudos 7
 debiles reputat quib9 mūd9 ne qm
 aridet. qz tñ diuitibus cicatis / i ce
 nā nuptialē sapiētia introducat. ubi
 sebziaē abvbtate dom9 dei. 7 tortē
 te voluptatis eterne potatur elā
Interim qāiqz non habet diuicias
 stult9 ē. azin9. stipes. caudex plābū
 aut si quod insensibili9 ē. **P**ault9 er
 go 7 miser est. si quis est paup. **N**ec
 nec amari potest ab aliquo quem
 mala fortuna premit. eo q nulla fi
 des vnq miserōs elegit amicos. 7
 iuste creditur quisqz mala ferre que
 sustinet. adeo qz regnum peanīe inua
 luit. vt de speretur de fide iudias.
 qui repellit munera offerentis. **P**i
 passā detectas / pollicentis videt
 odisse causā. 7 fortasse affā. vt mu
 nē ēē credetis pcorrupt9 si pmanē
 vis incorrupt9. **D**nia vel opinio
 phoz euauit oīno. dū sic oēspt9
 diuicias aruit. ac si alibi laborū re
 qes dolorūqz solatiū iueniri nō possz /
 ac si naufragi de profundo queant
 ena tare faali9. si pgrau sarana fu
 erant onerati. **N**ec quis vnq vlāro
 sus spinas congesit. vt volutatus
 in eis que scat molliter? **P**rofecto
 si ei pfecte crederetur qui ait. diuicie
 sunt spine / minime tāto studio a sa
 pientib9 nā temporis quererentur.
Vt ergo ait publi9 corp9. diuites
 pauperb9 miserosiores sunt. eo q a sa
 pientia lōgi9 abeūt **A**ppetitus diui
 ciarū sapiētie exclusio est 7 fuga
 virtutū. **F**ecūda virozū paup tas na
 turam optimā bene viuendi ducem
 imitatur. que 7 vūtum patens 7

tustos est. solaqz parit securitatis q so
 la nescit incertua belloz. **N**on ha
 bet iurgia q pētiois causas ignoat
Trepidat orbis. 7 cesareā manū so
 l9 paup nō timet **V**tqz si ob aliam
 causā nō fugerēt. a pēpnetēē diui
 cie / nisi quia sapientie vias sepiunt
 spinis: eas oportuerat non amari
Nec tamen hys qui paupertate
 etubescūt / vilitate sordescere / philo
 sophozum sit molesta opinio / di
 uiaarum nō indiat philosophia fu
 gam. sed inhibet appetitum. **M**en
 tem sui compotem querit. 7 que in
 omni fortune calaulo suffiaat sibi.
 ita tamen vt suffiaētia eius ex deo
 sit. **D**ic auro tanqz ficialibus. ficiali
 bus quasi auro vtatur. **N**am sicut
 opes admittūtur ad vsum. sic a sa
 piente cōtempnuntur ab usu. **S**ed
 forte suppellex vilis videbitur ig
 nominiosa magnatib9 / 7 honoris
 splendorē res tenuis de colorat.
At qui longe prestantius est mori
 bus splendere qz rebus. nec vnqz re
 rum speas illustrabitur quem sus
 turpitudinis macula dehonestat.
Ficialib9 cēnasse ferunt anathodea
 regem atqz abacum sanno sepe ho
 norasse luto. **Q**uerenti causam eū
 dit. rex ego cum sim ficialie figulo
 sū genitore satus. **F**ortunam reue
 renter habe / qāqz repete / diues ab
 exili progrediēte domo. **H**ec itaqz
 non sunt in vicio sed vsus / 7 est phi
 losophantis animi fruct9 nobilis /
 generosa equanimitas mentis.
Nam si ex stupore est. vt equani
 miter omnia portet mens egra /
 a bonitatis virtute degenerat.

Cum vero philosophandi sint multe semite/illa pre ceteris michi videtur esse nobilior & laudabilior que sic prandet olus pariter rebus ut uti nouerit. & rem que sic versatur in usu ut olus & quilibet extreme paupertatis exenia/docta sit non fastidire **F**actus si quidem philosophie eximius est. ut nouerit quis habundantiam et penuriam pati ut leto animo equanimiter omnia portet. ut obiecto solide virtutis obice/omnem fortunam exarmet **P**rofecto quisquis hec assecutus est. non sperat aut extimescit. & in eum semper fortuna quilibet manca uult **Q**uid inquit curiosus philosophie persecutor tibi philosophia contulit? **E**t aristippus/ut cum omnibus aie hominibus intrepide fabularer **U**tique si honoris esset aut pecunie reire alterius cupidus. hoc minime posse ueraciter respondere **A**d salutem tamen uia tutissima est. diuiciis & rebus alijs expedito. **D**ifficilimum est enim ut possessorum sui non impediant cursum **Q**uis nescit ypodamia preuolasse ad palmam. dum per tantum procerum proiecto auro cursu potuit retardari? **M**asit itaque uirgo inuicta. donec uentum est ad pecunie contemptorem. **Q**ui in contemptu auri uirginem superauit. aurum obtinuit et ex eo ut fingitur certatrimas puelle cereos axes fecit. dum in corruptionis amor/pecunie amorem absorbit **N**one hoc ipsum commendat iudicium dei. et eas contemptibiles facit. quod in egestate bonorum/ipsis iniqui affluunt? **F**it tamen interdum/nescio quo pacto ut

ad subuersionem iustorum se eis ingerant & quo diligentius excluduntur ad hostium contemptoris studiosius pulsant **Q**uo beatus eugenius munera cautius abigebat. ad eum multipliciter undique profuebant **H**oc quoque fere ubique accidit. ut fugiant dum queruntur/ dum fugantur accerant **E**t hec quidem uia compendiosissima et honestissima est ad diuicias **C**um enim diuicie excluduntur et uita eterna acquiritur. et cum mulus diuiciarum accedit **E**t si hoc nimis arduum uidetur alijs/ uel a iudicibus tam ecclesiasticis quam mundanis/ qui professione aut sacramento iusticie obligati sunt impleri oportet **U**troque siquidem forma samuel est. qui sic profuit sacrificijs. ut non parceret sanguini impiorum sic iudicia utraque exerceant. ut nullum opprimeret & de manu cuiusque nichil accepit **T**estatur hoc conscientia samuelis. attestatur et populus. et tamen non satis fit conscientie scriptulose/ nisi sacramento/ suum populus testimonium roboraret **A**it enim **T**estis est dominus aduersus uos et testis christus eius in die hac. quia non inuenentis in manu mea quippiam **E**t dixit **T**estis **C**uiusque obtestati prouinciales tale testimonium perhibent ad iudicium omnipotentis et omnia scientis dei secutus accedat **P**rouide namque causa instruit. qui in examine conscientiam producat et dicem humanum quorum est iudex seius in excelsis **Q**ui uero cum samuele non discutunt hic iudicia sua sed prompti ad excusationes

In peccatis quasi lotis manibus ai
 pylato clamant mundus ego sum a
 sanguine iusti huius qui contra legem
 peccaverunt per legem dampnabuntur
 Sed et illi dampnationis erunt partia
 res: qui eos possunt prohibere nec vo
 lunt Et de hijs qd satis e dictu sa
 pienti. Proinde ad proportioem ma
 nuu qua plucharcus induxit transe
 at silus.

Explicit liber quintus.

Incipiunt capitula libri sexti

Quod manus reipublice aut arma
 ta est aut icernis. et q sit inernus.
 et de officio eius. **Capitulum pri
 mu.**

Quod militia delectum exigit scien
 tiam et exercitacione. **Ca. 2. y.**

De militibus gloriois qui mili
 tie inutiles sunt. **Capitulu 3. y.**

Quaru reru scientia et exercitaci
 oporteat hre milites et q eos oia
 si non licet. et de augustis qui filias
 suas fecit institui in lanificio. **Ca
 pitulu quartu.**

Duo esse papua q milite fauut
 delectu scilicet et sacramentu. **Ca
 pitulu qntu.**

Que mala proueniut nris neg
 lecto delectu militu et qualis harol
 dus valenses subegerit. **Ca. 7. vi.**

Que sit coceptio sacrameti mili
 tatis. et q sine eo militare no licet
Capitulu vij.

Armata militia ad religionem ex

necessitate teneri sicut illa q in deo
 diuinis obsequijs consecratur et q
 miles sicut honoris ita et laboris
 nome est. **Caplm viij.**

Quod fides deo debita sit cuius
 homin pferenda nec seruetur homi
 ni nisi deo seruetur. **Caplm ix.**

De priuilegijs militum et q sa
 cramento astrati sunt eate et quare
 gladius offeratur altari. **Ca. 10. r.**

Quod milites durius castigadi sunt
 si militia lege ptempta priuilegijs
 abutuntur. **Caplm xi.**

Quod varia aiaduersio proccidit in
 eos qui dua no obtepanit et quare
 n9 debeat obediri et in quib9 ma
 tis loci habeat examinatio milita
 ris in quib9 no. **Caplm xij.**

Quare angulo priuantur mili
 tes et quod exauatorat9 non habes
 aliquod cum gladio telore comer
 tium et quare gladius insertus est a
 gulo. **Capitulu xij.**

Quod disciplina militaris plurimis
 prodest. et qd militiam maxime fia
 git. **Eplm xij.**

Romanos p ceteris in disciplina
 viguisse et in eis iuliu cesare floruis
 se p ceteris. **Eplm xv.**

Que matib9 mala prueniat ab
 indisciplinatione. **Eplm xvi.**

Probis a nratibus esse exeples
 virtutum. et quas cui tates in ytalie
 a condiderit breni9 sedm antiquas
 hystorias. **Eplm xvij.**

Exempla recentium hystorianu
 et quomodo rex henricus secundus
 tempestatem et procellas regis ste
 phani serenauerit et pacauerit in su
 lam. **Caplm xvij.**